

Technická univerzita v Liberci

FAKULTA PŘÍRODOVĚDNĚ-HUMANITNÍ A PEDAGOGICKÁ

Katedra: Filosofie

Studijní program: Učitelství pro střední školy

Studijní obor: TV-OV

REALIZACE PRŮŘEZOVÉHO TÉMATU MULTIKULTURNÍ VÝCHOVA SE
ZAMĚŘENÍM NA KULTURU NÁRODNOSTNÍCH A ETNICKÝCH MENŠIN V
ČESKÉ REPUBLICE V RÁMCI PROJEKTOVÉHO VYUČOVÁNÍ

REALIZATION OF THE OVERVIEW THEME OF MULTICULTURAL EDUCATION
ORIENTED IN CULTURE OF NATIONAL AND ETHNIC MINORITIES IN
PROJECT TEACHING

Diplomová práce: 13–FP–KFL– 253

Autor:

Dalibor Suk

Podpis:

_____

Vedoucí práce:

Mgr. Jitka Masopustová

Konzultant:

Počet

stran	grafů	obrázků	Tabulek	pramenů	příloh
76	6	16	1	25	0

V Liberci dne: 25. 4. 2013

ZADÁNÍ DIPLOMOVÉ PRÁCE

(PROJEKTU, UMĚLECKÉHO DÍLA, UMĚLECKÉHO VÝKONU)

Jméno a příjmení: **Bc. Dalibor Suk**
Osobní číslo: **P11000879**
Studijní program: **N7504 Učitelství pro střední školy**
Studijní obory: **Učitelství tělesné výchovy pro 2. stupeň základní školy
Učitelství všeobecně vzdělávacích předmětů pro základní školy
a střední školy - základy společenských věd**
Název tématu: **Realizace průřezového tématu multikulturní výchova se zaměřením na kulturu národnostních a etnických menšin v České republice v rámci projektového vyučování**
Zadávací katedra: **Katedra filosofie**

Z á s a d y p r o v y p r a c o v á n í :

Cílem je analýza průřezového tématu multikulturní výchova s následným vytvořením a realizací vlastní koncepce projektového vyučování zaměřené na kulturu národnostních a etnických menšin v rámci průřezového tématu multikulturní výchova.

Metoda : analyticko-syntetická.

Student se bude v průběhu příprav a vypracovávání řídit metodickými a organizačními pokyny vedoucího práce.

Rozsah grafických prací:

Rozsah pracovní zprávy:

Forma zpracování diplomové práce: tištěná/elektronická

Seznam odborné literatury:

Knihovny pro všechny: evropská strategie pro multikulturní vzdělávání (ESME) : manuál. Praha: Multikulturní centrum Praha, 2010, 47 s. ISBN 978-80-904161-6-1.

Manuál pro tvorbu školních vzdělávacích programů v základním vzdělávání. 2. dotisk 1. vydání. [online]. Praha: Výzkumný ústav pedagogický v Praze, 2006. 104 s. [cit. 2012-04-03]. Dostupné z WWW:

;http://www.vuppraha.cz/wp-content/uploads/2010/02/Manual_SVP-ZV.pdf; ISBN 80-87000-03-X.

PRŮCHA, Jan. Multikulturní výchova : příručka (nejen) pro učitele. 2. vydání. Praha: Triton, 2011. ISBN 978-80-7387-502-2.

Rámcový vzdělávací program pro základní vzdělávání. [online]. Praha: Výzkumný ústav pedagogický v Praze, 2007. 126 s. [cit. 2012-04-03]. Dostupné z WWW:;http://www.vuppraha.cz/wp-content/uploads/2009/12/RVPZV_2007-07.pdf;

ŠIŠKOVÁ, Tatjana. Výchova k toleranci a proti rasismu. 2. vydání. Praha: Portal, 2008. ISBN 978-80-7367-182-2.

Vedoucí diplomové práce:

Mgr. Jitka Masopustová

Katedra filosofie

Datum zadání diplomové práce:

30. října 2011

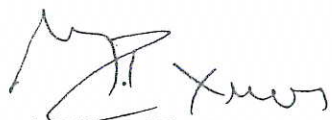
Termín odevzdání diplomové práce:

30. dubna 2013

doc. RNDr. Miroslav Brzezina, CSc.
děkan

L.S.

doc. PhDr. Milan Exner, Ph.D.
vedoucí katedry

V Liberci dne 3. ledna 2012

Čestné prohlášení

Název práce: Realizace průřezového tématu multikulturní výchova se zaměřením na kulturu národnostních a etnických menšin v České republice v rámci projektového vyučování

Jméno a příjmení autora: Dalibor Suk

Osobní číslo: P11000879

Byl/a jsem seznámen/a s tím, že na mou diplomovou práci se plně vztahuje zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon), ve znění pozdějších předpisů, zejména § 60 – školní dílo.

Prohlašuji, že má diplomová práce je ve smyslu autorského zákona výhradně mým autorským dílem.

Beru na vědomí, že Technická univerzita v Liberci (TUL) nezasahuje do mých autorských práv užitím mé diplomové práce pro vnitřní potřebu TUL.

Užiji-li diplomovou práci nebo poskytnu-li licenci k jejímu využití, jsem si vědom povinnosti informovat o této skutečnosti TUL; v tomto případě má TUL právo ode mne požadovat úhradu nákladů, které vynaložila na vytvoření díla, až do její skutečné výše.

Diplomovou práci jsem vypracoval/a samostatně s použitím uvedené literatury a na základě konzultací s vedoucím diplomové práce a konzultantem.

Prohlašuji, že jsem do informačního systému STAG vložil/a elektronickou verzi mé diplomové práce, která je identická s tištěnou verzí předkládanou k obhajobě a uvedl/a jsem všechny systémem požadované informace pravdivě.

V Liberci dne: 25. 04. 2013

Dalibor Suk

Poděkování

Touto cestou bych rád poděkoval Mgr. Masopustové za odborné vedení a vstřícnost při tvorbě diplomové práce. Dále bych chtěl poděkovat mé rodině, přátelům a mé přítelkyni Pavlínce, která mi byla oporou.

REALIZACE PRŮŘEZOVÉHO TÉMATU MULTIKULTURNÍ VÝCHOVA SE ZAMĚŘENÍM NA KULTURU NÁRODNOSTNÍCH A ETNICKÝCH MENŠIN V ČESKÉ REPUBLICE V RÁMCI PROJEKTOVÉHO VYUČOVÁNÍ

Anotace

Diplomová práce se zaměřovala na problematiku realizace projektového vyučování zaměřené na průřezové téma multikulturní výchova. V práci je popsána kurikulární reforma a její vliv na současné školství. Právě kurikulární reforma umožnila větší prostor pro integraci alternativních stylů a metod vyučování. Mezi tyto metody patří projektové vyučování, které je v práci podrobně popsáno. Důležitou součástí práce je analýza průřezového tématu multikulturní výchova, která se stala tématem pro realizaci projektu. Tento jednodenní projekt byl realizován na ZŠ Školní v Roudnici nad Labem a jeho úspěšnost lze vyvodit ze zpětné vazby získané od studentů, kteří jej absolvovali.

Klíčová slova: projektové vyučování, kurikulární reforma, multikulturní výchova, kooperativní vyučování, rámcový vzdělávací program, školní vzdělávací program

REALIZATION OF THE OVERVIEW THEME OF MULTICULTURAL EDUCATION ORIENTED IN CULTURE OF NATIONAL AND ETHNIC MINORITIES IN PROJECT TEACHING

Annotation

The diploma thesis was focused on the issue of implementation of project education focusing on the topic multicultural education. There is described curricular reform and its impact on contemporary education. It is this curricular reform, which enabled greater space for integration of alternative styles and methods of teaching. Project education, which is described in detail in this thesis, belongs among these teaching methods. The important part of this thesis is an analysis of the issue of multicultural education. This one day project

was carried out in the grammar school Školní in Roudnici nad Labem and its success can be seen in the feedback from students, who took part in it.

Key words: project education, curricular reform, multicultural education, cooperative education, general educational program, school educational program

REALISATION DES THEMAS MULTIKULTURELLE ERZIEHUNG MIT DER KONZENTRIERUNG AUF DIE KULTUR DER NATIONALEN UND ETHNISCHEN MINDERHEITEN IN DER TSCHECHISCHEN REPUBLIK IM PROJEKT UNTERRICHT

Annotation

Die Diplomarbeit konzentriert sich auf die Problematik der Realisation des Projekt Unterrichts mit der Konzentrierung auf das Thema multikulturelle Erziehung. In der Arbeit beschreibt man die curriculare Reform und ihre Auswirkungen auf die aktuelle Bildung. Curriculare Reform ermöglichte mehr Raum für die Integration von alternativen Stilen und Methoden des Unterrichts. Zwischen diesen Methoden gehört der Projekt Unterricht, der hier im Detail beschrieben ist. Der wichtige Teil der Arbeit ist die Analyse des Themas der multikulturellen Erziehung, die sich zum Thema des Projekts entwickelt hat. Dieser eintägige Projekt wurde in der Grundschule Školní in Roudnice nad Labem umgesetzt und der Erfolg kann von Rückmeldungen von Studenten, die ihn absolvierten, abgeleitet sein.

Schlüsselwörter: Projekt Unterricht, Curriculare Reform, multikulturelle Erziehung, kooperative Erziehung, Schulbildungsprogramm

Obsah

Úvod	8
1 Rámcový vzdělávací program pro základní školy	10
1.1 Kurikulární reforma	10
1.2 Vymezení Rámcového vzdělávacího programu	11
1.3 Vymezení Školního vzdělávacího programu	12
1.3.1 Identifikační údaje	12
1.3.2 Charakteristika školy	13
1.3.3 Charakteristika ŠVP	14
1.3.4 Učební plán	15
1.3.5 Učební osnovy	15
1.3.6 Hodnocení žáků a autoevaluace školy	16
1.4 Vzdělávací oblasti	17
1.5 Klíčové kompetence	18
1.6 Průřezová témata	21
2 Kooperativní učení	25
2.1 Vymezení kooperativního učení	25
2.2 Pedagogicko-psychologické hlediska kooperativního učení	26
3 Multikulturní výchova	28
3.1 Vymezení pojmu multikulturní výchova	28
3.2 Rasismus, rasy, etnikum, etnicita a xenofobie	30
3.2.1 Etnikum a etnicita	31
3.2.2 Národ, národnost	31
3.2.3 Národnostní menšina	32
3.2.4 Xenofobie	32
3.2.5 Rasa a rasismus	33
3.3 Základní východiska multikulturní výchovy	34
3.4 Multikulturní výchova jako průřezové téma	35
4 Projektové vyučování	40
4.1 Vymezení projektového vyučování	40

4.2	Fáze výukového projektu.....	41
4.2.1	Příprava projektu:.....	42
4.2.2	Vlastní realizace projektu	43
4.2.3	Prezentace výstupu z projektu	44
4.2.4	Hodnocení	44
4.3	Typy výukového projektu	44
4.3.1	Podle počtu žáků	45
4.3.2	Podle časového rozvržení	45
4.3.3	Podle místa realizace.....	45
4.3.4	Podle navrhovatele.....	45
4.3.5	Podle předmětu.....	45
4.3.6	Podle cíle	46
4.4	Komponenty v projektové výuce.....	46
4.4.1	Učitel.....	46
4.4.2	Žák	47
4.4.3	Obsah učiva a průběh vzdělávání	49
4.4.4	Prostředí	49
5	Projekt etnické a národnostní menšiny v ČR.....	50
5.1	Příprava projektu	50
5.2	Realizace projektu	56
5.2.1	Podmínky nutné k zajištění projektu	56
5.2.2	Způsob prezentace projektu a jeho hodnocení.....	57
5.2.3	Průběh podle předem stanoveného plánu.....	57
5.3	Prezentace výstupu z projektu	62
5.4	Hodnocení projektu.....	64
5.4.1	Hodnocení vedoucím projektu	64
5.4.2	Hodnocení projektu žáky.....	68
	Závěr	73
	Použité zdroje.....	75

ÚVOD

V současné době prochází české školství velkou transformací. Proces započal prvního září roku 2007 zavedením nového kurikulárního dokumentu tj. Rámcovým vzdělávacím programem pro základní vzdělávání, na jehož základě si školy vytváří vlastní školní vzdělávací programy. Právě vlastní tvorba umožňuje školám, aby se co nejvíce přizpůsobily aktuálním potřebám žáků a rychle reagovala na změny politické, sociální nebo také ekonomické.

Školní vzdělávací programy poskytují učitelům mnohem více volnosti v rozvržení učiva do jednotlivých ročníků. Tato volnost jim umožňuje jistou míru v experimentování s různými vyučovacími metody a formami postupu práce.

Jednou z těchto metod je právě projektová metoda, na kterou se diplomová práce zaměřuje. Jedná se o komplexní vyučovací metodu, která propojuje poznatky z různých oblastí s tím, s čím se žáci setkávají v běžné realitě. Obliba projektové výuky pramení právě z toho, že tato metoda umožňuje překlenout roztržku poznatků a častou odtrženost výuky od reality života.

Cílem práce je vytvoření a realizace projektu, který bude reflektovat průřezové téma multikulturní výchovy. Z hlediska časového rozvržení bylo možné realizovat pouze jednodenní projekt. Pro projekt byla vybrána základní škola v Roudnici nad Labem, kde autor práce již působil.

Pro téma projektu si autor stanovil průřezové téma multikulturní výchova, konkrétně problematiku národních a etnických menšin v České republice. Průřezové téma multikulturní výchova v základním vzdělávání poskytuje žákům možnost poznat rozmanitost různých kultur, jejich různorodé tradice a hodnoty pro odlišné kultury specifické. V kontextu této rozmanitosti si pak žáci mohou mnohem lépe uvědomit svojí vlastní kulturní identitu, tradice a hodnoty. Toto téma je v současné době, často skloňovaným pojmem a z důvodu neznalosti některých specifík minorit, dochází ke

xenofobním až rasistickým postojům. Dílčím cílem by se tak mělo stát, aby se odstranili předsudky spojené s minority v ČR.

Teoretická část práce se bude zabývat již samotnou realizací projektu. Průběh projektu bude zaznamenán a podrobně popsán a budou vyvozeny závěry pro jeho následnou udržitelnost.

1 RÁMCOVÝ VZDĚLÁVACÍ PROGRAM PRO ZÁKLADNÍ ŠKOLY

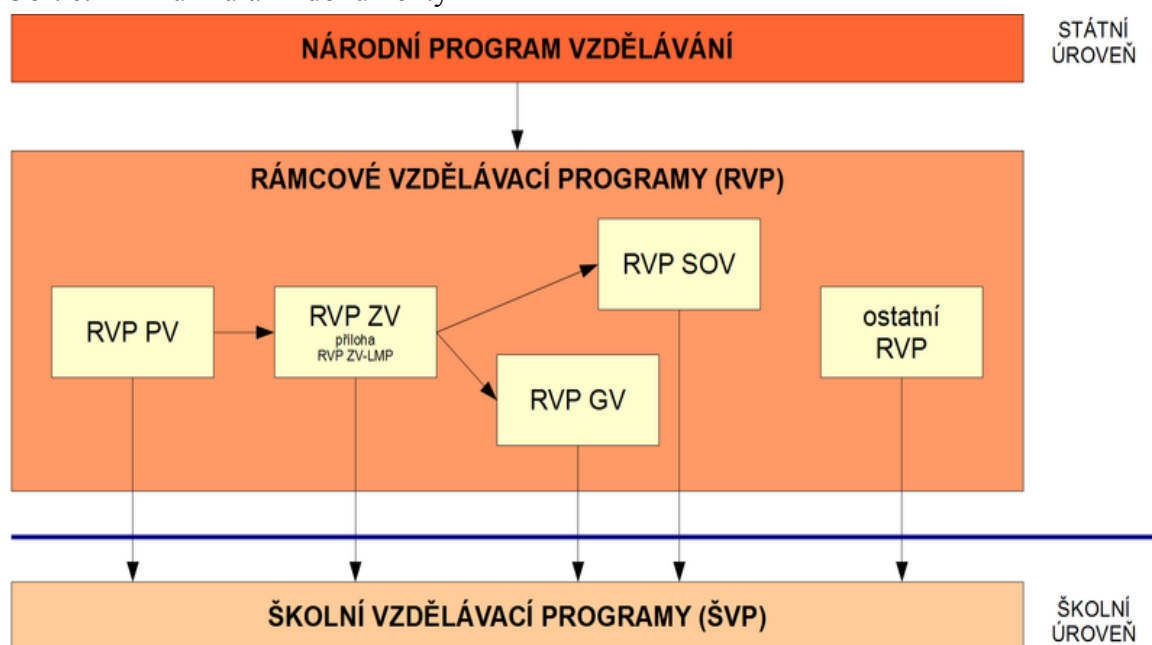
1.1 Kurikulární reforma

Ve shodě s nejnovějšími principy popsané v Národním programu rozvoje vzdělávání v České republice (tzv. Bílé knize) a ustanovení v zákoně č. 561/2004 Sb., o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání (školský zákon), se do vzdělávací soustavy zavádí nový systém kurikulárních dokumentů. (Jeřábek, 2005)

Kurikulární dokumenty se nyní vytvářejí ve dvou úrovních a to ve sféře školní a ve sféře státní (viz obr. č. 1).

Státní úroveň je v systému kurikulární reformy představována dvěma základními dokumenty, tj. Národním program vzdělávání a Rámcový vzdělávací program. Národní program vzdělávání se prezentuje rozpracováním cílů vzdělávání stanovené školským zákonem a vymezuje hlavní oblasti vzdělávání, obsahy vzdělávání a prostředky, které jsou nutné pro dosažení již předem zmíněných cílů.

Obr. č. 1 – Kurikulární dokumenty

zdroj: http://cs.wikipedia.org/wiki/R%C3%A1mcov%C3%BD_vzd%C4%9B1%C3%A1vac%C3%AD_program

Legenda pro obr. č. 1:

- *RVP PV*: Rámcový vzdělávací program pro předškolní vzdělávání
- *RVP ZV–LMP*: Rámcový vzdělávací program pro základní vzdělávání a příloha Rámcového vzdělávacího programu pro základní vzdělávání upravující vzdělávání žáků s lehkým mentálním postižením
- *RVP GV*: Rámcový vzdělávací program pro gymnázia
- *RVP SOV*: Rámcové vzdělávací programy pro střední odborné vzdělávání

Ostatní RVP např.:

- *RVP ZUV*: Rámcový vzdělávací program pro umělecké obory základního uměleckého vzdělávání
- *RVP JŠ*: Rámcový vzdělávací program pro jazykové školy s právem státní jazykové zkoušky
(http://cs.wikipedia.org/wiki/R%C3%A1mcov%C3%BD_vzd%C4%9B%C3%A1vac%C3%A1D_program)

1.2 Vymezení Rámcového vzdělávacího programu

Rámcové vzdělávací programy se vydávají pro jednotlivé obory vzdělávání. Principy RVP jsou následující:

- a) navazuje svým pojetím na RVP ZV a je východiskem je koncepce rámcových vzdělávacích programů pro střední školy.
- b) vymezuje, co je společné a nutné v povinném základním vzdělávání žáků, včetně vzdělávání v odpovídajících ročnících víceletých středních škol.
- c) specifikuje stupeň úrovně klíčových kompetencí, které by měli žáci dosahovat na konci základního vzdělávání.

- d) vymezuje vzdělávací obsah tj. očekávané výstupy a učivo.
- e) zařazuje průřezové témata s výrazně formativními funkcemi, jako závaznou součást základního vzdělávání.
- f) podporuje komplexní přístup k realizaci vzdělávacího obsahu a to i s možnostmi jeho vhodného propojování.
- g) umožňuje modifikaci vzdělávacího obsahu pro vzdělávání žáků se speciálními vzdělávacími potřebami.
- h) je závazný pro všechny střední školy při stanovování požadavků přijímacího řízení pro vstup do středního vzdělávání

(Jeřábek, 2005)

1.3 Vymezení Školního vzdělávacího programu

Rámcové vzdělávací programy jsou závazné pro tvorbu školních vzdělávacích programů (ŠVP), které představují kurikulární dokument ve sféře státní. Povinností každé školy je vytváření vlastních ŠVP pro vzdělávání, které musejí být v souladu s RVP.

Struktura školního vzdělávacího programu je následující:

1.3.1 Identifikační údaje

a) Název školního vzdělávacího programu

Název ŠVP je nutný identifikační údaj. V současné době právní normy neurčují zcela přesně název ŠVP. Proto jen do jisté míry na škole, jak svůj vlastní ŠVP pojmenuje. Z názvu však musí být zřejmé, že se jedná o školní vzdělávací program zpracovaný podle

RVP ZV. Mezi nepovinné údaje v názvu patří takzvaný motivační název, který by měl vystihovat zaměření školy a být v přímé shodě s výchovnou a vzdělávací strategií školy nebo vystihovat jiná konkrétní specifika nebo myšlenky, které školu vystihují.

b) Předkladatel

Zde patří základní identifikační údaje, jako je název školy, adresa školy, jméno ředitele nebo ředitelky a kontakty na školu.

c) Zřizovatel

Zde se rozumí celý oficiální název školy (zřizovatele) její adresa a kontakty na zřizovatele školy. Mezi doporučené údaje patří IČO, IZO, RED-IZO, jméno koordinátora tvorby ŠVP, datum projednání radou školy.

d) Platnost dokumentu

Je vyjádřena datem schválení dokumentu ředitelem/ředitelkou školy stvrzený vlastnoručním podpisem a razítkem školy.

1.3.2 Charakteristika školy

a) Úplnost a velikost školy

Škola uvádí, jak je organizovaná, zda poskytuje vzdělávání pro 1. a 2. stupeň. Dále škola uvádí, jaká je její maximální kapacita a jaký je její spádový obvod.

b) Vybavení školy

Zde škola uvede, jaké jsou její materiální, prostorové, technické a hygienické podmínky. Popis podmínek školy by měl signalizovat, čím škola disponuje a jaké jsou její možnosti.

c) Charakteristika pedagogického sboru

Zde škola uvede, jaký je počet jejich vyučujících a jejich odbornou kvalifikaci. Dále uvede údaje o zastoupení pedagogů se specifickými dovednostmi, či funkcemi (odborný asistent, vychovatel, externí pedagog, školní psycholog atd.).

d) Mezinárodní spolupráce a dlouhodobé projekty

Škola uvede podrobné informace o projektech, kterých se účastní. Jedná se jak o projekty ve spolupráci s jinými školami, projekty regionální, krajské, celostátní nebo také mezinárodních.

e) Spolupráce s rodiči žáků a jinými institucemi

Škola uvede informace o tom, jakými způsoby probíhá spolupráce na různých úrovních a různých úkolech.

1.3.3 Charakteristika ŠVP

a) Zaměření školy

Zde škola vymezí, jaké jsou její priority ve vzdělání, jakým směrem se bude zaměřovat a co bude rozvíjet. Zaměření školy by mělo vycházet z výchovných a vzdělávacích potřeb žáků, z kvality pedagogického sboru a v neposlední řadě s reálnými finančními možnostmi konkrétní školy.

b) Výchovné a vzdělávací strategie

Škola zde vymezí všechny důležité kroky, které postupně povedou k utváření a rozvíjení klíčových kompetencí žáků. Tyto strategie budou vymezeny na úrovni školy a budou závazné pro všechny její pedagogy

c) Zabezpečení výuky žáků se speciálně vzdělávacími potřebami a žáků mimořádně nadaných

Zde škola podá informace o tom, jakým způsobem bude postupovat při naplňování speciálních vzdělávacích potřeb, které jsou pro tyto žáky vhodné. Musí být patrné, co je škola schopna těmto žákům poskytnout a zajistit.

d) Začlenění průřezových témat

Zde škola popíše implementaci všech průřezových a jejich tematických okruhů. Uvede také v jaké ročníku, vyučovacím předmětu a jakou formou bude daný tematický okruh realizován.

1.3.4 Učební plán

a) Tabulace učebního plánu

Zde bude uveden výčet povinných vyučovacích předmětů, které vyjadřují vzdělávací obsah předmětů. Dále bude tabulace obsahovat přehled časových dotací, které budou ve shodě s rámcovým vzdělávacím programem. U volitelných předmětů bude uveden jejich název a časová dotace.

b) Poznámky k učebnímu plánu

Zde bude vymezen obsah, organizační podmínky a jiná specifikace povinných a volitelných předmětů. Budou zde popsány veškeré odlišnosti, které vznikly na základě implementace nového vzdělávacího obsahu.

1.3.5 Učební osnovy

a) Název vyučovacího předmětu

U každého vyučovacího předmětu musí být přesný název, který stanovuje škola. Je vhodné, aby jednotlivé názvy byly v konsenzu se vzdělávacím obsahem, z něhož byl vyučovací předmět vytvořen a byl snadno pochopitelný pro žáky i širší veřejnost

b) Charakteristika vyučovacího předmětu

Zde bude popsána obsahové, časové a organizační vymezení předmětu. Tato část plynule navazuje na učební plán a poznámky k učebnímu plánu a konkretizuje všechny důležité informace o daném vyučovací předmětu, které jsou nezbytné pro jeho následnou realizaci.

c) Vzdělávací obsah vyučovacího předmětu

V této části škola bude popsána distribuce a rozpracování očekávaných výstupů z RVP ZV do ročníků, případně do delších časových úseků. Dále také průřezová témata s výběrem tematických okruhů a konkretizací námětů a konkrétní činností v příslušných ročnících.

1.3.6 Hodnocení žáků a autoevaluace školy

a) Pravidla pro hodnocení žáků

V pravidlech pro hodnocení žáků bude vymezeno, jaký způsob klasifikace žáků bude škola aplikovat. Škola také stanoví pravidla, která budou učitelé u konkrétních variací hodnocení uplatňovat.

b) Vlastní hodnocení školy

V jednotlivých oblastech škola stanoví cíle autoevaluace (co bude cílem sledování v jednotlivých oblastech) a kritéria (měřítka podle kterých bude škola svou činnost hodnotit).

(MŠMT, 2009)

1.4 Vzdělávací oblasti

Vzdělávací obsah základního vzdělání je rámcovým vzdělávacím programem rozdělen do devíti vzdělávacích oblastí. Jednotlivé vzdělávací oblasti jsou vytvořeny jedním nebo více obsahově blízkými vzdělávacími obory. Jedná se o:

- a) Jazyk a jazyková komunikace (*Český jazyk a literatura, Cizí jazyk*)
- b) Matematika a její aplikace (*Matematika a její aplikace*)
- c) Informační a komunikační technologie (*Informační a komunikační technologie*)
- d) Člověk a jeho svět (*Člověk a jeho svět*)
- e) Člověk a společnost (*Dějepis, Výchova k občanství*)
- f) Člověk a příroda (*Fyzika, Chemie, Přírodopis, Zeměpis*)
- g) Umění a kultura (*Hudební výchova, Výtvarná výchova*)
- h) Člověk a zdraví (*Výchova ke zdraví, Tělesná výchova*)
- ch) Člověk a svět práce (*Člověk a svět práce*)

Jednotlivé charakteristiky vzdělávací oblastí jsou charakterizovány svým významem a postavením v základním vzdělávání. Cílové zaměření vystihuje to, k čemu je žák prostřednictvím vzdělávacího obsahu veden, aby postupně dosahoval klíčových kompetencí. Vzdělávací obsah je tvořen očekávanými výstupy a učivem.

(Houdková, 2007)

1.5 Člověk a společnost

Této vzdělávací oblasti bude věnován větší prostor, neboť se přímo týká občanské výchovy a dějepisu, kde je integrace průřezového tématu multikulturní výchova nejsnadnější.

Téma seznamuje žáky s historií Českého státu v kontextu s významnými událostmi světových dějin a učí je poznávat a vážit si hodnot kulturního dědictví. Zde je adekvátní prostor pro vysvětlení migrace příslušníků jiných etnických a národnostních menšin do ČR.

Vzdělávací oblast Člověk a společnost umožňuje žákům formovat sociální dovednosti a postoje nezbytné v občanském životě. Součástí vzdělávání se pak stává prevence rasistických, xenofobních, extremistických postojů, výchova k toleranci, respektování lidských práv a k prosazování rovnoprávnosti mužů a žen, výchova k úctě a ochraně přírodního prostředí a kulturních hodnot.

Vzdělávací obor dějepis nabízí žákům základní poznatky o dějinném vývoji lidstva i vlastního národa, seznamuje je s významnými historickými událostmi a osobnostmi, které ovlivnily život v minulosti a mají význam pro současnost.

Vzdělávací obor Výchova k občanství se koncentruje na formování osobnosti žáků po stránce mravní, citové nebo volní tak, aby jejich začleňování do společenských vztahů bylo co nejefektivnější.

(Jeřábek, 2005)

1.6 Klíčové kompetence

Klíčové kompetence reprezentují soubor vědomostí, dovedností, schopností, postojů a hodnot nezbytných pro osobní rozvoj a seberealizaci každého jedince ve společnosti. Vycházejí z obecně sdílených představ společnosti o tom, které kompetence

jedince přispívají k jeho vzdělání, inteligenčnímu růstu, sebeuvědomění a vlastní satisfakci. (Jeřábek, 2005)

Již zmíněné klíčové kompetence jsou jedna ze základních myšlenek rámcového vzdělávacího programu, kdy je nezbytné v průběhu vzdělávání obohatit žáky vedle odborných předmětových znalostí, také znalostmi dovednostmi, hodnotami a postoji, které budou moci aplikovat nejen ve škole, ale zejména v běžném osobním životě, při následném studiu a později ve své profesní dráze. (Hlučínová, 2005)

Výskyt klíčových kompetencí není pouze české specifikum, ale vyskytují se také v mnoha vzdělávacích programech po celé Evropě. Při procházení jednotlivých zahraničních programů lze zjistit, že se některé názvy klíčových kompetencí různí nebo že některé vzdělávací systémy považují s ohledem na své tradice za klíčové jiné znalosti, dovednosti, postoje a hodnoty, než je tomu v našem prostředí. Avšak podstata toho, co se pod klíčovými kompetencemi skrývá, je v zásadě shodná. (Hlučínová, 2005)

Rámcový vzdělávací program vymezuje pro předškolní, základní a gymnaziální vzdělávání stejné klíčové kompetence. Kompetence do sebe cíleně zapadají a jejich úroveň postupně stoupá s tím, jak jsou žáci vyspělých na jednotlivých stupních vzdělání.

Výčet klíčových kompetencí:

a) Kompetence k učení

Žáci by na konci základního vzdělání měli umět vybírat pro efektivní učení vhodné metody, způsoby a strategie. Měli by být schopni plánovat, organizovat a řídit vlastní učení. Kompetence k učení by měla žáky naučit také tomu, aby uměli vyhledávat a třídit informace a na základě jejich pochopení, propojení a systematizace je efektivně využívat nejen v procesu učení, ale i v tvůrčích činnostech a praktickém životě. Žáci by měli rozpoznat smysl a cíl učení a k samotnému učení mít pozitivní vztah a samostatně posoudit

výsledky, které získali a kriticky je posoudit a vyvodit z nich závěry pro následné budoucí využití. (Bělecký, 2007)

b) Kompetence komunikativní

Na konci základního vzdělávání by měl žák být schopen výstižně a souvisle formulovat a vyjádřit své myšlenky v logickém sledu a to nejen ústním, ale také písemným projevem. Bude umět naslouchat a respektovat názory jiných lidí a bude na ně optimálně reagovat. Při diskuzi bude aktivní a svůj názor si přiměřenou argumentací obhájí. Informační a komunikační prostředky bude umět je vhodně využít pro kvalitní a účinnou komunikaci s okolním světem. V neposlední řadě bude schopen využít získané komunikativní dovednosti k vytváření vztahů potřebným k plnohodnotnému soužití s ostatními lidmi. (Bělecký, 2007)

c) Kompetence k řešení problémů

Žák by měl umět pracovat s problémem postupně a systematicky. Nejdříve by měl problému porozumět a implementovat nově získané informace k informacím již získaným dříve, následně by měl žák problém uchopit a identifikovat a problém názorně zobrazit. Při hledání řešení problému by měl být žák schopen přijímat rozhodnutí, analyzovat a vytvářet nové systémy či diagnostikovat a navrhnout možná řešení. (Orbis Scholae, 2010)

d) Kompetence sociální a personální

Po absolvování základního vzdělání by měl žák umět účinně spolupracovat ve skupině a podílet se s pedagogy na vytváření pravidel práce v týmu, kde by se měl podílet na pozitivní atmosféře na základě ohleduplnosti a úcty při jednání s druhými lidmi. Měl by aktivně přispívat k diskuzi nejen v malé skupině, ale i v kontextu celé třídy. Dále by měl mít žák na konci základního vzdělání o sobě vytvořenou pozitivní představu, která by podporovala jeho sebedůvěru a samostatný rozvoj. (Bělecký, 2007)

e) Kompetence občanská

Tato kompetence vede žáky k tomu, aby dosáhli takových znalostí, dovedností, schopností a hodnot, které umožní žákům plnohodnotné zapojení do života občanské společnosti. Školní třída reprezentuje vyučovací skupinu, kde platí určité společenské normy a jednotlivé činnosti probíhají podle předem stanovených pravidel. Na vzniknutí a tvorbě těchto pravidel by se měli podílet právě sami žáci, neboť v nich zakoření odpovědný přístup. (Václavík, 2013)

f) Kompetence pracovní

Při naplnění klíčové kompetence pracovní by měl žák umět používat bezpečně a účinně materiály, nástroje a vybavení při dodržení vymezených pravidel. Žák by měl přistupovat k výsledkům pracovní činnosti jak z hlediska kvality, funkčnosti, hospodárnosti a společenského významu, tak i z hlediska ochrany svého zdraví, ochrany životního prostředí i ochrany kulturních a společenských hodnot. Žák by se měl orientovat v základních aktivitách potřebných k uskutečnění podnikatelského záměru a jeho následnou realizací. (Bělecký, 2007)

1.7 Průřezová témata

Průřezová témata představují v RVP ZV okruhy současných problémů, které se aktuálně dějí v dnešním světě. Tyto problémy jsou významnou součástí základního vzdělávání. Mají velmi podstatný vliv na formování základního vzdělávání a vytvářejí příležitosti pro individuální uplatnění žáků, nacházejí prostor pro kooperaci žáků a umožňují rozvoj v oblasti postojů a hodnot. Implementace průřezových témat do školního vzdělávání je zásadní pro utváření a rozvíjení klíčových kompetencí žáků z důvodu silného výchovného aspektu.

Průřezová témata mají jednomyslní zpracování. Každé téma obsahuje charakteristiku, která dbá důraz na význam a postavení daného průřezového tématu v základním vzdělávání. Je zde také vyjádřen vztah k vzdělávacím oblastem a přínos průřezového tématu k rozvoji osobnosti žáka v oblasti vědomostí, dovedností a schopností. Obsah průřezových témat je rozčleněn do tematických okruhů, kdy každý okruh nabízí činnosti a náměty.

Tematické okruhy procházejí skrz všechny vzdělávací oblasti a poskytují tak propojení vzdělávacích obsahů oborů. Tento fakt přispívá ke komplexnosti vzdělávání žáků a kladně působí na proces utváření a rozvíjení klíčových kompetencí žáků.

Povinností školy je zařazení všech průřezových témat, jak na prvním tak na druhém stupni. Ve svém ŠVP škola uvedená témata upraví takovým způsobem, aby odpovídala aktuálním vzdělávacím potřeb žáků. Průřezová témata mohou být zařazena jako integrativní součást vyučovacích předmětů nebo v podobě samostatných předmětů, seminářů, kurzů nebo projektů. (Jeřábek, 2005)

V základním vzdělávání jsou vymezena tato průřezová témata:

a) Osobnostní a sociální výchova

Toto průřezové téma odráží osobnost žáka a jeho individuální potřeby specifika. Jedná se o téma praktické, které pomáhá žákům přiblížit realitu běžného života. Smyslem je pomáhat žákovi utvářet praktické životní dovednosti. Zvláštním jevem u tohoto průřezového tématu je, že učivem se stává sám žák nebo žakovská skupina. Hlavním cílem je snaha o pomoc každému žákovi s hledáním jeho individuální životní cesty. (Jeřábek, 2005)

b) Výchova demokratického občana

Jedná se o průřezové téma, které má mezioborový a multikulturní charakter. Ve všeobecné linii reflektuje spojení hodnot spravedlnosti, tolerance a odpovědnosti.

V konkrétní linii toto téma sleduje rozvoj kritického myšlení, vědomí svých práv a povinností, porozumění demokratickému uspořádání společnosti a demokratickým způsobům řešení konfliktů. (Szebestová, 2012)

c) Výchova k myšlení v evropských a globálních souvislostech

Hlavní linií průřezového tématu Výchova k myšlení v evropských a globálních souvislostech je důraz na vzdělávání v evropské dimenzi, která stimuluje globální myšlení a mezinárodní porozumění. Důležitou součástí je výchova budoucích evropských občanů, kteří by měli být schopni mobility a flexibility v občanské a pracovní sféře. Rozšiřuje žákům horizont poznání a jejich perspektivy života v evropském a internacionálním prostoru. (Jezberová, 2011)

d) Multikulturní výchova

Průřezové téma multikulturní výchova dává žákům možnost seznámit se s rozmanitostí různých kultur, jejich tradicemi a hodnotami. Díky této různorodosti by si pak žáci měli lépe uvědomit svoji vlastní kulturní identitu, tradice a hodnoty. Multikulturní výchova přibližuje poznání vlastního kulturního zakotvení a porozumění odlišným kulturám (více viz. kapitola č. 3).

e) Enviromentální výchova

Toto téma vede jedince k porozumění složitosti vztahů člověka a životního prostředí. Zdůrazňuje pochopení nutnosti postupnému přechodu k udržitelnému rozvoji společnosti a k poznání důležitosti odpovědnosti za chování společnosti i každého jedince. Dává možnost sledovat vztahy mezi člověkem a prostředím a pomáhá vést jedince k účasti na ochraně životního prostředí. (Jezberová, 2011)

f) Mediální výchova

Průřezové téma mediální výchova poskytuje základní poznatky a dovednosti ohledně mediální komunikace a práce s médii. Média spolu s komunikací zprostředkovávají zkušenosti, prožitků a poznatků. Média se v dnešní době stávají důležitým socializačním faktorem, který má podstatný vliv na chování nejen jednotlivce, ale i celé společnosti. (Szebestová, 2012)

2 KOOPERATIVNÍ UČENÍ

2.1 Vymezení kooperativního učení

Kooperativní styl učení bývá velmi často zaměňován s učením skupinovým. V této podkapitole budou vymezeny tyto dva styly učení tak, aby již nedocházelo k jejich mylnému výkladu.

a) Skupinové učení

Sociální vztahy mezi žáky využívá metoda skupinového vyučování, jako nedílnou součást výchovně vzdělávací situace. Pomáhat vytvářet sociální situace a stimuluje tak příznivou atmosféru pro učení žáků. Učitel už nevystupuje pouze v kontextu učitel – žák, ale analyzuje sociálně psychologicky a sociálně dynamicky hlediska nové dimenze vyučovacího procesu a vyvozuje z toho poznatky pro svoji další činnost. Skupinovým vyučováním se tak rozumí organizační forma, kde se vytvářejí malé skupinky žáků, které kolektivně spolupracují na řešení společného úkolu.

Tyto skupiny jsou sociálním útvarům. Mezi jeho členy dochází k rozvoji sociální interakce. Chování jednotlivce je tak podřízeno společnému cíli, tak i chování celé skupiny. (Skalková, 2007)

b) Kooperativní vyučování

Má základy na principu spolupráce při dosahování cílů, přičemž není důležitý pouze výsledek (společný cíl), ale i proces dosahování cíle. Výsledky jedince jsou podporovány činností celé skupiny a celá skupina má prospěch z činnosti jednotlivce.

Mezi žáky existuje vzájemná závislost. Zodpovědnost nejen za sebe (jak je tomu u skupinového vyučování), ale i za druhé. Komunikace je vertikální (žáci-učitel) i horizontální (mezi žáky). Vztahy mezi žáky a mezi učitelem a žáky ovlivňují průběh učení,

žáci si navzájem pomáhají a rozvíjejí své sociální dovednosti. Práce ve skupinách je aktivní a umožňuje i nesmělým žákům účastnit se na dané aktivitě.

Hlavním rysem kooperativního pojetí vyučování je, jak vyplývá z názvu, kooperace. Kooperaci – jinými slovy spolupráci – chápeme jako společnou lidskou činnost směřující ke společnému cíli. (Skalková, 2007)

2.2 Pedagogicko-psychologické hlediska kooperativního učení

Za předpokladu pozitivního účinku kooperativního vyučování musí být splněna podmínka kolektivního úsilí všech žáků. Kooperativní uspořádání výuky, které je založeno na principu spolupráce při dosahování společných cílů, má velký vliv na rozvoj klíčových kompetencí. Dochází zde ke vzájemné interakce mezi jedincem a kolektivem, kdy je přímá souvislost mezi individuální kvalitou práce jedince na celkovou úroveň práce celého kolektivu.

Tímto stylem získává žák nové vědomosti, ale také vytváří a formuje své praktické a sociální dovednosti a postoje. Žáci jsou aktivně včleněni do průběhu procesu poznávání, těsněji spojeni s informacemi, které se učí, a osvojují si i variace, které jsou nejvíce prospěšné k celoživotnímu učení.

Základní znaky kooperativního učení jsou vymezeny takto:

a) pozitivní vzájemná závislost

Je vytvořena na základě propojení činností žáků. Jednotlivec není schopen splnit úkol, pokud úkol nesplní celý kolektiv. Vzájemné vnitřní pnutí ve skupině lze dosáhnout pomocí vhodně zvoleného cíle, který by měl být aplikován tak, aby bylo v možnostech každého jednotlivce ho splnit a realizovat.

b) Interakce face to face

Vzájemná interakce tváří v tvář pomáhá rozvíjet sociální dovednosti. Velmi napomáhá zlepšení komunikačních schopností, které jsou nezbytné pro vytváření mezilidských vztahů. V kooperativním učení je rozvíjena především interpersonální a skupinová komunikace. Podle prostředku komunikace se nejvíce vyskytuje druh komunikace nejen verbální, ale také vizuální a neverbální.

c) Osobní odpovědnost

Každý člen ve skupině nese, jak individuální zodpovědnost za svůj vlastní výkon, tak také nese zodpovědnost za celkový výkon skupiny. Úkolem zadavatele práce je tak optimálního zapojení všech členů skupiny, aby nedocházelo k tomu, že někteří budou parazitovat na ostatních a práci se nebudou věnovat.

d) Formování a využívání interpersonálních a skupinových dovedností

Interpersonální dovednosti jsou jednou z oblastí emoční inteligence. Týkají se schopnosti jednat s lidmi přiměřeným způsobem. Člověk, který má rozvinuté interpersonální dovednosti, je schopen vyjít a spolupracovat s jednotlivci i se skupinou lidí tak, aby dosahovali společných i individuálních cílů.

e) Reflexe skupinové činnosti

Efektivita práce je do velké míry stimulována na její reflexy. Je proto velmi vhodné postupně kroky zaznamenávat vývoj práce, průběžné hodnocení a její následné směřování k očekávanému výstupu.

(Jezberová, 2011)

3 MULTIKULTURNÍ VÝCHOVA

3.1 Vymezení pojmu multikulturní výchova

a) Pojem multikulturalismus

Jedná se o myšlenkový a politický směr, který vychází ze stanoviska, že v jednom demokratickém státě můžou žít nejen jednotlivci, ale i skupiny s různou kulturou. Multikulturalismus vychází z utopické myšlenky, kdy kulturní rozmanitost přináší prospěšnost pro společnost a stát. Cílem této ideologie tedy je spojit všechny občany nezávisle na jejich původu, rase či náboženského vyznání, při zachování podmínky kulturní odlišnosti. (Barša, 1999)

b) Pojem výchova

Výchova je cílevědomí, plánovitý proces směřující k přípravě člověka pro jeho společenské úkoly a osobní život. Jde o celoživotní úkol, při kterém se působí na procesy lidského učení a socializaci s cílem zdokonalování se člověka, jak po stránce duševní, tak po stránce tělesné. Výchova je transfer znalostí, postojů a dovedností, které jsou přítomny v dané společnosti, kdy daná společnost považuje za důležité předat tyto znalosti, dovednosti a postoje následujícím generacím. (Skalková, 2007)

c) Pojem multikulturní výchova

Ze složení definice multikulturalismu a výchovy lze snadno vydedukovat třetí definici a to multikulturní výchovy. Jde především o záměrné působení na člověka tak, aby jeho chování vycházelo z hodnot tolerance a respektu k příslušníkům jiných kultur, ras a vyznání, kdy v ideálním případě se o něco nového obohatí

Jan Průcha ve své knize Multikulturní výchova definuje multikulturní výchovu jako: „*Edukační činnost zaměřená na to, aby učinila lidi z různých etnik, národů, rasových a náboženských skupin žít spolu, vzájemně se respektovat a spolupracovat. Provádí se na*

základě různých programů ve školách a mimoškolních zařízeních, v osvětových akcích, reklamních kampaních, v politických opatřeních. Jsou s ní spojovány velké naděje i značné finanční prostředky, ale její skutečné efekty nejsou spolehlivě prokazovány.“ (Průcha, 2011, s. 14)

Multikulturní výchovu lze blíže specifikovat do čtyř níže zmíněných oblastí:

a) Multikulturní výchova je oblast vědecké teorie transdisciplinárního charakteru

Jedná se o druh výchovy, edukačního procesu, kdy pedagogická teorie není jedinou vědou podílející se na rozvoji teorie multikulturní výchovy. Tato teorie pracuje s pojmem kultura, který je svou podstatou velmi různorodý jev. Díky tomu je dáno, že pro teorii multikulturní výchovy jsou důležité poznatky a poznávací procedury získávané z věd etnografických, kulturně antropologických, interkulturně psychologických, sociolingvistických, historiografických a ostatních. Pro bližší porozumění multikulturní výchovy v její komplexnosti je tedy nutné čerpat poznání v transdisciplinárním charakteru.

b) Multikulturní výchova je oblast výzkumu

Vědecké teorie jsou neodmyslitelně spojeny s výzkumem, který jim poskytuje nálezy o příslušné oblasti objektivní reality. Ve spojitosti s multikulturní výchovou se provádějí empirické výzkumy těch jevů, jakými jsou například postoje příslušníků jedné etické či národnostní skupiny proti příslušníkům jiných etnických skupin, národností. Jaké je jejich vnímání a respektování odlišností v komunikaci jednotlivých etnických skupin, vznik rasových předsudků u dětí a mládeže, problémy s vyučováním dětí imigrantů v hostitelské zemi atd..

c) Multikulturní výchova je systém informační a organizační infrastruktury

Aby věda pracovala co nejefektivněji, tak se musí opírat o různá podpůrná zařízení – vědecké organizace, výzkumná centra, informační databáze a jiných. Multikulturní

výchova nachází tato podpůrná zařízení, která jsou vytvořena v mnoha zemích na úrovni mezinárodních institucí.

d) Multikulturní výchova je praktická edukační činnost

Důležitá forma existence multikulturní výchovy je oblast edukační a osvětové praxe. Multikulturní výchova se realizuje především ve školní výuce, kde v některých vyučovacích předmětech (občanská výchova, rodinná výchova, zeměpis, dějepis) jsou začleněna témata o charakteristikách jiných kultur, o nutnosti zaujímat tolerantní postoje k příslušníkům jiného etnika než svého vlastního, o poznávání a respektování odlišností jiných národů a zemí. Mimo školní výchovy je multikulturní výchova realizována v osvětových projektech, na výstavách, v publikacích vládních a nevládních organizací, na festivalech a jiných společenských akcích. Mezi multikulturní výchovu lze zařadit různé programy, jako je mezinárodní spolupráce škol, krajů, knihoven, regionů, spolků, sportovních klubů, výměnné pobyty studentů a učitelů na podporu výuky cizích jazyků atd..

(Průcha, 2011)

V České republice je multikulturní výchova na základní škole realizována v podobě průřezového tématu, buď jako samostatný předmět nebo je multikulturní výchova implementována do jiných předmětů. Zařazení tohoto průřezového tématu je pro školu závazné a povinné

3.2 Rasismus, rasy, etnikum, etnicita a xenofobie

Pro kvalitní porozumění teorií, výzkumů a praxi multikulturní výchovy je třeba dobré orientace v jednotlivých pojmech, které jsou v této problematice nejčastěji skloňované. V současné době se v masových médiích se často s těmito pojmy operuje a nezdá se, aby tyto pojmy nesprávně používány či zaměňovány. Z důvodu snadnější

přehlednosti budou nejdůležitější a nejfrekventovanější pojmy podrobněji vysvětleny v této podkapitole.

3.2.1 Etnikum a etnicita

Etnikum nebo etnická skupina je skupina lidí, kteří mají společný rasový původ, často společný jazyk a participují na společné kultuře. Souhrnně se dá říci, že etnikum se projevuje svojí etnicitou. (Průcha, 2011)

Etnicita je dle Velkého sociologického slovníku klasifikována jako: „*Vzájemně provázaný systém kulturních (materiálních a duchovních), rasových, jazykových a teritoriálních faktorů, historických osudů a představ o společném původu, působících v interakci a formující etnické vědomí člověka a jeho etnickou identitu.*“ (Velký sociologický slovník, 1996, s. 93)

3.2.2 Národ, národnost

Národ je dle Průchovy knihy Multikulturní výchova stručně definován jako: „*Osobité a uvědomělé kulturní a politické společenství, na jehož utváření mají největší vliv společné dějiny a společné území.*“ K této definici se vážou tři typy kritérií, jimiž lze národy identifikovat. Z prvé jsou to kritéria kultury (spisovný jazyk, společné náboženství, dějinná zkušenost), za druhé jsou to kritéria politické existence (národy mají buď vlastní stát nebo autonomní postavení v dané federaci) a za třetí jsou to psychologická kritéria (jednotlivci v národě sdílejí společné vědomí o příslušnosti ke svému národu. (Průcha, 2011)

Národnost je příslušnost jedince k určitému národu. Určuje se podle státu nebo oblasti, kde se člověk narodil, prožil dětství nebo podle původu jeho předků. Národnost člověka se z různých důvodů může během života měnit (emigrace, manželství atd.).

3.2.3 Národnostní menšina

V každé zemi je odlišné stanovení národnostních menšin. Na oficiálních stránkách vlády České republiky je vymezen pojem následovně: *Národnostní menšina a příslušník národnostní menšiny stanoven zákonem 273/2001 Sb., o právech příslušníků národnostních menšin a o změně některých zákonů, ve znění pozdějších předpisů. Konkrétně § 2 zní:*

1. *Národnostní menšina je společenství občanů České republiky žijících na území současné České republiky, kteří se odlišují od ostatních občanů zpravidla společným etnickým původem, jazykem, kulturou a tradicemi, tvoří početní menšinu obyvatelstva a zároveň projevují vůli být považováni za národnostní menšinu za účelem společného úsilí o zachování a rozvoj vlastní svébytnosti, jazyka a kultury a zároveň za účelem vyjádření a ochrany zájmů jejich společenství, které se historicky utvořilo.*
2. *Příslušníkem národnostní menšiny je občan České republiky, který se hlásí k jiné než české národnosti a projevuje přání být považován za příslušníka národnostní menšiny spolu s dalšími, kteří se hlásí ke stejné národnosti.* (<http://www.vlada.cz/cz/pracovni-a-poradni-organy-vlady/rnm/mensiny/narodnostni-mensiny-15935/>)

3.2.4 Xenofobie

Pojem xenofobie je složenina řeckého xénos (příchozí) a fobos (strach). Z překladu těchto dvou slov lze vydefinovat, že xenofobie je strach z toho, co pochází z neznámého nebo z cizího prostředí, mimo vlastní sociální útvar. Bývá spojena s vysokou mírou etnocentrismu (interpretace kulturních, společenských a životních jevů odlišných kultur v pojmech vlastní společnosti).

Xenofobie se projevuje tím, že je a priori odmítáno něco nového, neznámého bez snahy o bližší poznání. Stává se tak často základem různých nenávistných ideologií, jako jsou rasismus, šovinismus, fašismus, nacionalismus atd.. Za vzrůstem xenofobie často stojí to, když se sociální útvary ocitají v sociální, ekonomické či politické krizi, kdy se cizí

objekty stávají snadno identifikovatelným obětním beránkem, kterému je připisován hlavní důvod krize. (Šišková, 2001)

3.2.5 Rasa a rasismus

Rasa je antropologický termín, který se vztahuje k druhové diferenciaci lidských plemen. Jedná se o souhrn společných dědičných rysů (morfologických, anatomických, biologických), jimiž se vyznačuje jistá skupina lidí (lidstvo se dělí mezi tři hlavní rasy a to mongoloidní, europoidní a negroidní. (Šišková, 2008)

Rasismus je ideologie, která se prezentuje souborem koncepcí, vycházejících z xenofobie a tvoří jeho ideologickou nadstavbu. Nosním sloupem této ideologie je předpoklad fyzické a duševní nerovnosti lidských ras a rozhodující vliv rasových odlišností na dějiny kultury a lidstva. Všechny rasové teorie vycházejí z představy, že lidstvo je původně rozděleno na vyšší a nižší rasy. Vyšší rasy jsou představitelem pokroku civilizace a jsou předurčeny k vládnutí. Nižší rasy charakterizuje neschopnost kulturní a hodnotové tvořivosti a je třeba je vést. Rasismus byl a je používán jako ideologický základ pro agresivní chování, expanzi, ovládání, manipulaci, vykořisťování a terorizování. (Šišková, 2008)

O rasové diskriminaci lze hovořit v kontextu oblasti trhu práce či vzdělávání. Tento problém byl aktuální ve Spojených státech Amerických, kde dlouhodobě docházelo k diskriminaci afroameričanů ze strany většinového europoidního obyvatelstva. Tento problém zde byl řešen mimo jiné tzv. pozitivní akcí (affirmative action) v průběhu 60. a 70. let minulého století, kdy měly mít minority automaticky zajištěn stejný přístup ke vzdělání jako většinová, tedy bílá populace. Výsledky tohoto procesu jsou dnes hodnoceny rozporupně a vyvolávají víc otázek než odpovědí. I přesto se u nás opakovaně objevují tendence, že by podobný systém měl být zaveden i u nás, aby došlo ke zlepšení situace romské populace. Je záhadou, proč České republice bývá dáván za vzor právě přístup ve spojených státech, kde ještě v 60. letech 20. století byl rasismus zcela legálním a legitimním pojmem. (Průcha, 2011)

3.3 Základní východiska multikulturní výchovy

Tabulka č. 1

Kulturní pluralismus	Multikulturalismus	Asimilacionismus
Základní zásady	Základní zásady	Základní zásady
Etnocentrický	Stejné postavení různých etnik	Etnocentrický
Zdůrazňování minorit	Majorita a minorita mají svá práva	Zdůrazňování majority
Sjednotit společný původ a kulturu	Etnické vazby a ideologie jedné společné kultury soutěží s kulturními vazbami jednotlivců	Ideologie panující kultury má vládnout a tak (pod tlakem) vládnout
Rozdílné kultury etnických minorit existují vedle sebe bez jakéhokoliv spojení	Každá kultura etnických minorit má jedinečné kulturní zvláštnosti. Avšak i tyto minoritní a majoritní skupiny rozděluje jejich kulturní minulost, představy o hodnotách, vlastnosti a chování	Subkulturní skupiny mohou v panující společnosti působit jen tehdy, pokud jsou v ní plně integrovány
<u>styl učení:</u> Jednotlivé minority mají rozdílné jedinečné učební styly	<u>styl učení:</u> Každá minorita má jedinečný styl výuky, který má však mnoho vlastností společných s ostatními skupinami	<u>styl učení:</u> lidský styl učení je univerzální. Není proto nutné brát ohled na kulturní specifika ostatních.
<u>kurikulum:</u> Cílem školního kurikula by mělo být pomoci žákům, aby mohli úspěšněji působit ve své etnické skupině	<u>kurikulum:</u> Školní kurikulum by mělo brát zřetel na etnicitu dítěte a pozitivně ji uplatňovat. Cílem kurikula by mělo být pomoci žákům v prostředí společné kultury, jejich etnické kultury a ostatních kultur	<u>kurikulum:</u> Školní kurikulum by mělo žákům napomoci asimilovat se v rámci dominující kultury
<u>učitelé:</u> Žáci minoritních etnik potřebují učitele pocházející z jejich vlastní rasy a etnicity, aby se mohly efektivněji identifikovat s vlastní kulturou	<u>učitelé:</u> žáci potřebují učitele, kteří mají co největší znalosti a dosaženou senzibilitu ve vztahu ke kulturám zastoupeným ve společnosti	<u>učitelé:</u> kvalita učitelů se měří nezávisle na etnicitě žáků, pouze na základě odborných schopností

(Hopf, 1995, s. 158)

3.4 Multikulturní výchova jako průřezové téma

Průřezové téma multikulturní výchova v základním vzdělávání poskytuje žákům možnost poznat rozmanitost různých kultur, jejich různorodé tradice a hodnoty pro odlišné kultury specifické. V kontextu této rozmanitosti si pak žáci mohou mnohem lépe uvědomit svojí vlastní kulturní identitu, tradice a hodnoty. Multikulturní výchova pomáhá zprostředkovat poznání vlastního kulturního zakotvení a pochopení odlišných kultur. Jejím dalším úkolem je rozvinutí smyslu pro spravedlnost, respekt, solidaritu a toleranci, vede k porozumění stále se zvyšující kulturní rozmanitosti. U menšinového etnika nebo národnostní menšiny by měla rozvíjet jeho kulturní specifika a zároveň poznávání kultury celé společnosti, majoritní většinu pak seznamuje se základními specifiky ostatních národností žijících ve společném státě, u obou skupin je pak nápomocná k nalézání styčných bodů pro vzájemný respekt, společné aktivity a rozvíjí kontext vzájemné spolupráce. (Knihovny pro všechny, 2010)

Multikulturní výchova má úzkou souvislost s mezilidskými vztahy ve škole (mezi učiteli a žáky, mezi žáky navzájem, mezi rodinou a školou, mezi školou a místní komunitou atd.). Škola je prostředí, v němž se setkávají žáci z rozmanitých sociálních a kulturních zázemí. Úkolem školy by pak mělo zabezpečení takové atmosféry, kde se budou všichni žáci cítit rovnoprávně, kde budou ve vzájemném kontextu mezi sebou komunikovat v majoritní kultuře úspěšní žáci se žáky pocházející z minority a vzájemně se budou obohacovat o poznatky a rozvíjet vzájemné poznávání obou skupin, což bude mít za následek odstraňování předsudků, netolerance, xenofobie a povede k vzájemnému pochopení a porozumění si.

Multikulturní výchova prochází všemi vzdělávacími oblastmi. Úzkou vazbu tvoří především se vzdělávací oblastí Jazyk a jazyková komunikace, Člověk a společnost, Informační a komunikační technologie, Umění a kultura, Člověk a příroda. Vazba na tyto oblasti je předurčena především tématy, která zkoumají vzájemné vztahy mezi příslušníky různých národů a etnických skupin. (Jeřábek, 2005)

Dle Rámcového vzdělávacího programu zpracovaným pod vedením pana Jeřábka poskytuje průřezové téma multikulturní výchova v oblasti vědomostí, dovedností a schopností toto: “ a) *Poskytuje žákům základní znalosti o různých etnických a kulturních skupinách žijících v české a evropské společnosti*

b) *Rozvíjí dovednost orientovat se v pluralitní společnosti a využívat interkulturních kontaktů k obohacení sebe i druhých*

c) *Učí žáky komunikovat a žít ve skupině s příslušníky odlišných sociokulturních skupin, uplatňovat svá práva a respektovat práva druhých, chápat a tolerovat odlišné zájmy, názory i schopnosti druhých*

d) *Učí přijmout druhého jako jedince se stejnými právy, uvědomovat si, že všechny etnické skupiny a všechny kultury jsou rovnocenné a žádná není nadřazena jiné*

e) *Rozvíjí schopnost poznávat a tolerovat odlišnosti jiných národnostních, etnických, náboženských, sociálních skupin a spolupracovat s příslušníky odlišných sociokulturních skupin*

f) *Rozvíjí dovednost rozpoznat projevy rasové nesnášenlivosti a napomáhá prevenci vzniku xenofobie*

g) *Učí žáky uvědomovat si možné dopady svých verbálních i neverbálních projevů a učí připravenosti nést odpovědnost za své jednání*

h) *Poskytuje znalost některých základních pojmů multikulturní terminologie: kultura, etnikum, identita, diskriminace, xenofobie, rasismus, národnost, netolerance aj. “. (Jeřábek, 2005, s. 74)*

Dále je pak v Rámcovém vzdělávacím programu podle pana Jeřábka popsáno, kdy rozvíjí průřezové téma multikulturní výchova v oblasti postojů a hodnot tím, že: „ a) *Pomáhá žákům prostřednictvím informací vytvářet postoje tolerance a respektu k odlišným sociokulturním skupinám*

b) *Napomáhá žákům uvědomit si vlastní identitu, být sám sebou, reflektovat vlastní sociokulturní zázemí*

c) *Stimuluje, ovlivňuje a koriguje jednání a hodnotový systém žáků, učí je vnímat odlišnost jako příležitost k obohacení, nikoli jako zdroj konfliktu*

- d) *Pomáhá uvědomovat si neslučitelnost rasové (náboženské či jiné) intolerance s principy života v demokratické společnosti*
- e) *Vede k angažovanosti při potírání projevů intolerance, xenofobie, diskriminace a rasismu*
- f) *Učí vnímat sebe sama jako občana, který se aktivně spolupodílí na utváření vztahu společnosti k minoritním skupinám“.* (Jeřábek, 2005, s. 75)

Průřezové téma multikulturní výchova je vymezena tematickými okruhy, které vycházejí ze současné situace ve škole, kdy se snaží reflektovat aktuální dění v místě školy a současnou situaci ve společnosti. Výběr je do značné míry formován vzájemnou dohodou mezi učiteli a žáky nebo vzájemně mezi učiteli. (Jeřábek, 2005)

Mezi tematické okruhy se řadí:

a) Kulturní rozdíly

V tomto tematickém okruhu jsou popsány specifika a zvláštnosti odlišných kultur. je zde probráno, co je egocentrismus a evropocentrismus. Jaká jsou úskalí hodnocení jiné kultury z hlediska té vlastní.

b) Mezilidské vztahy

Tento tematický okruh se zabývá otázkou kvality lidského společenství, významu mezilidských vztahů, důležitosti integrace jedince v rodinných, vrstevnických a profesních vztazích. Dále je zde probráno, co je důležité k navázání a udržení kvalitního vztahu

c) Etnický původ

Zde je zdůrazněna rovnocennost všech etnických skupin a kultur, ale i také jejich různá specifika odlišných kultur, kdy přispívá kultura minoritní k obohacení kultury majoritní.

e) Princip sociální smíru a solidarity

Zde je zdůrazněn odpovědný přístup každého jedince za odstranění předsudků a xenofobie vůči etnickým skupinám, kdy je předpoklad udržení nekonfliktního života v multikulturní společnosti.

(Knihovny pro všechny, 2010)

3.5 Organizace věnující se problematice multikultury

V České republice se mimo jiné věnuje problematice česká pobočka organizace Člověka v tísni. Tato organizace se pokouší zvýšit informovanost české společnosti o menšinách žijících na území České republiky. Pomocí vzdělávacího programu Jeden svět na školách nabízí školám zdarma dokumentární filmy a doprovodné metodické pomůcky k výuce aktuálních témat současného světa (lidská práva, globální rozvojové vzdělávání, problematika menšin, sociální problematika). Další programem týkající se multikultury je program Sociální integrace, který nabízí prostřednictvím sociálního poradenství a asistence lidem z chudinských lokalit pomáhat řešit problémy spojené zejména s bydlením, nezaměstnaností nebo zadlužeností, právní a pracovní poradenství, doučování, službu sociálního asistenta policie a služby nízkoprahových zařízení, kde mohou děti z chudých rodin smysluplně trávit svůj volný čas. (www.peopleindeed.cz)

Mezi lokální organizace zaměřující se na problematiku multikultury patří Multikulturní centrum Praha, jehož cílem je vytvářet prostor pro komunikaci, poznání a výzkum rozmanitých evropských i neevropských kultur a identit, jejich křížovatek, vzájemného vlivu a proměn, a to jak v České republice, tak v zahraničí. (www.tolerance.cz)

Zajímavý je projekt Multikulturní výchova v Olomouckém kraji, který přispívá k bezpečnému soužití národnostně a etnicky odlišných skupin, cizinců a příslušníků

většinové společnosti. Nabízí prostřednictvím metodických příruček, seminářů pro pedagogy a webového portálu si projekt dává za cíl začlenění multikulturní výchovy do výuky na základních a středních školách v regionu střední Moravy. Výukový program se zaměřuje na 7 minorit žijících na území ČR (Romové, Ukrajinci, Rusové, obyvatelé Zakavkazska, Vietnamci, Číňané a Mongolové). (www.multi-kulti.cz)

Projekt “Multikulturní svět škol“ zaštitěn Vyšší odbornou školou, Obchodní akademie a Střední odborná škola EKONOM, o. p. s., Litoměřice, Palackého 730/1 má za cíl vzdělávání pedagogických pracovníků v rámci multikulturní výchovy, jako prostředku prevence xenofobie a rasismu. Dalším cílem je také vytvoření vzdělávacího programu multikulturní výchovy pro pracovníky školských zařízení a pro pracovníky organizací působících v oblasti vzdělávání nebo asistenčních služeb v oblasti volného času dětí a mládeže. (www.multikultura-skola.eu)

4 PROJEKTOVÉ VYUČOVÁNÍ

4.1 Vymezení projektového vyučování

Projektové vyučování je komplexní vyučovací metodou, která propojuje poznatky z různých oblastí s tím, s čím se žáci setkávají v běžné realitě. Obliba projektové výuky pramení právě z toho, že tato metoda umožňuje překlenout roztržitost poznatků a častou odtrženost výuky od reality života.

Jedna z definic ze všech z Pedagogického slovníku, která definuje projektovou metodu jako: „*Vyučovací metoda, v níž jsou žáci vedeni k samostatnému zpracování určitých projektů a získávají zkušenosti praktickou činností a experimentováním. Projekty mohou mít formu integrovaných témat, praktických problémů ze životní reality nebo praktické činnosti vedoucí k vytvoření nějakého výrobku, výtvarného či slovesného produktu.*“ (Průcha, 2003, s. 76)

Metodu projektového vyučování lze shrnout do několika klíčových bodů:

- Spojuje teorii s praxí, vede k praktické realizaci v životě
- Je cílená, promyšlená, organizovaná
- Zpracovává komplexní zadání, je zaměřená na podnětné otázky či problémy
- Problém může být řešen mnoha variantami
- Vyhovuje potřebám a zájmům studentů i pedagogickému záměru učitele
- Je koncentrována kolem nosné myšlenky, tématu
- Výuka je orientována na studenta
- Student se učí prostřednictvím zážitků a ty pak uplatňuje ve svém reálném životě

- Rozvíjí pracovní a studijní návyky, student přebírá responsibilitu za vlastní učení
- Studenti jsou osobně zapojeni do projektu - zabývají se návrhem, řešením problému, rozhodováním a investigativními činnostmi
- Studenti přicházejí s vlastními invencemi a reálnými řešeními
- Student se učí dokončovat práci, nebát se dělat chyby, rozvíjí se jeho sebedůvěra

Projektové vyučování nabízí několik výhod oproti tradičnímu přístupu. Umožňuje žákům pracovat v týmu, což pomáhá rozvíjet mezilidské vztahy, sebevědomí a osobní zodpovědnost jedince. Další výhodou je integrace čtyř základních dovedností čtení, psaní, mluvení a poslech do jednoho komplexního celku. Projekt je vždy zakončen finálním produktem, který podněcuje zvnitřnění procesu učení u žáků vykonávající projekt. A v neposlední řadě se mění i funkce učitele, který vystupuje pouze v roli takzvaného koordinátora či poradce nebo konzultanta. (Kratochvílová, 2006)

Projektové vyučování přináší i některá úskalí. Mezi hlavní komplikace patří to, že vyučování snadno ztrácí soustavnost a důkladnost, specifické návyky se často nevyskytují, projekty zjednodušují učení, projekty odporují zákonům učení (chybí příležitost k opakování a následné užití získání poznatků), neplánovitost snadno podléhá dětským vrtochům a dochází také k nepřiměřené úrovni kooperace a nedostatečné socializace vyučování. (Kratochvílová, 2006)

4.2 Fáze výukového projektu

V následující podkapitole je podrobně popsán systematický postup k vytvoření a samotné realizace projektu.

4.2.1 Příprava projektu:

a) Stanovení koncentrační idee – východisko žakovského projektu

Náměty na projekt mohou vycházet nejenom od učitele, ale také od žáků nebo rodičů. Nejvhodnější variantou je tak přirozeně vzájemný konsenzus mezi všemi zúčastněnými, který se pozitivně promítne do kvalitní atmosféry projektu.

b) Stanovení výchovně vzdělávacích cílů

Projekt by měl mít za následek vyvolání kvalitativních i kvantitativních změn u jednotlivých žáků, a to v oblasti kognitivní (vzdělávací), afektivní (postojové) a psychomotorické (výcvikové).

c) Zvolení výstupu z projektu

Jedná se o stanovení toho, co bude závěrečným produktem, jakým způsobem a k čemu bude využit. Jaká je jeho následná kontinuita a využití.

d) Promyšlení způsobu realizace projektu

Vhodné stanovení jednotlivých aktivit, postupů řešení, rozvržení časového harmonogramu ale také i zmapování možných rizik, které mohou v průběhu realizace projektu nastat.

e) Vymezení řešitelského týmu

Vytvoření pracovních skupin a určení jejich role v daném projektu a způsobu řízení.

f) Materiální, personální, finanční zajištění projektu

Zajištění pomůcek, prostorů, které jsou potřeba pro zajištění projektu. Dále vytvoření finančního rozpočtu, který bude potřebný pro krytí projektu.

g) Vytvoření písemného popisu projektu

Formální přenesení projektu do dokumentační formy, ve které jsou stanoveny veškeré podrobnosti projektu (časový harmonogram, organizační řešení atd.)

4.2.2 Vlastní realizace projektu

a) Zajištění všech prostředků, které jsou nutné pro realizaci projektu

Zajištění pomůcek, prostor, personálního obsazení, finančních prostředků atd.

b) Promyšlení způsobu prezentace projektu a její následné hodnocení

Nejvhodnějším způsobem hodnocení projektu je konsenzus mezi žáky a vedoucím projektu. V každém případě je vhodné, aby byly podmínky hodnocení zveřejněny již na samém počátku projektu, aby žáci věděli, co a jakým způsobem bude hodnoceno.

c) Postup podle předem stanoveného plánu

Studenti postupují podle předem připraveného projektu. I v průběhu projektu může dojít k jemným korekcím, aby bylo dosaženo stanoveného výstupu z projektu.

d) Uzavření projektu

Vyhodnocení, zda se záměr projektu realizoval v plném rozsahu, zda byl splněn očekávaný výstup a jaká je jeho kvalita.

4.2.3 Presentace výstupu z projektu

Pracovní skupiny prezentují výsledky svého projektu, seznamují ostatní s poznatky, které získaly a obhajují své závěry. Presentace projektu může probíhat před vlastní třídou, ostatními třídami, před rodiči, před celou školou nebo také před zřizovatelem projektu.

4.2.4 Hodnocení

K objektivnímu posouzení projektu je předem nutné si stanovit kritéria, podle kterých se bude hodnotit. Hodnocení projektu by nemělo záviset pouze na zadavateli projektu, ale mělo by být hodnoceno i samotnými žáky, který projekt uskutečnili. Jejich poznámky a návrhy na změny v projektu by měli být pečlivě zaznamenány a později vyhodnoceny.

Hodnocení projektu by mělo podporovat udržitelný rozvoj. Co projekt přinesl, co vyplývá z jeho výstupu a jakým způsobem dál s projektem pracovat, aby se nestal pouze jednoúčelovou záležitostí.

(Jezberová, 2011)

4.3 Typy výukového projektu

Důležitou podstatou projektové výuky je soustředěná, systematická práce v delším časovém období (rozsah minimálně 4 vyučovacích hodin). Výuka tedy neprobíhá podle klasického rozvrhu, obsah jednotlivých předmětů se do projektu dostává v logických souvislostech témat. Požadavky na metodu projektové výuky tedy nelze naplnit v normální vyučovací hodině.

Projekty mohou být realizovány mnoha způsoby. Záleží na tom, jak dlouhou dobu určitý projekt trvá, jakým způsobem participují žáci na jeho realizaci, které předměty projekt integruje nebo také v jaké šíři se daným problémem zabývá. Následná typologie projektů je popsána níže.

4.3.1 Podle počtu žáků

- a) individuální
- b) kolektivní (skupinové, třídní, ročníkové, mezitřídní, školní, meziškolní)

4.3.2 Podle časového rozvržení

- a) krátkodobé (jednodenní, dvojdení)
- b) střednědobé (týdenní, měsíční)
- c) dlouhodobé (roční, víceleté)

4.3.3 Podle místa realizace

- a) školní (projekt je realizován pouze ve školním prostředí)
- b) domácí (projekt je realizován pouze v domácím prostředí)
- c) kombinované (projekt je realizován zároveň v domácím a školním prostředí)

4.3.4 Podle navrhovatele

- a) spontánní (nápad projektu pochází od žáků)
- b) umělé (nápad projektu pochází od učitele nebo z vnějšího zdroje)
- c) kombinované (nápad projektu je kolektivním dílem žáků, učitel koriguje projekt)

4.3.5 Podle předmětu

- a) jednopředmětové
- b) mezipředmětové

4.3.6 Podle cíle

- a) pro získání nových poznatků
- b) pro opakování již získaných poznatků
- c) pro aplikaci poznatků

(Jezberová, 2011)

4.4 Komponenty v projektové výuce

4.4.1 Učitel

U projektového vyučování dochází k transformaci role učitele. Není již pouze autoritou, která žákům předává informace, ale stává se spíše koordinátorem, motivátorem či průvodcem, který provází své žáky na cestě za poznáním.

Mezi hlavní úkoly učitele patří:

- a) organizace vzniku pracovních skupin (určuje velikost skupiny, rozhoduje o jejím složení a dlouhodobosti setrvání skupin, rozvržení rolí ve skupině)
- b) monitoring chování žáků (podpora vzájemné spolupráce žáků, vytváření podmínek pro reflexy, motivace žáků, stimulace žáků, korektivní funkce atd.)
- c) uzavírání projektu a jeho následná sumarizace
- d) hodnocení žáků (pravidla musí být stanovena již na začátku projektu a neměla by se měnit v jeho průběhu)

Pokud učitel začíná s projektovým vyučováním, tak by se měl řídit následujícími pokyny:

- a) zaměření zejména na krátkodobé školní projekty, které jen minimálně narušují učební plán
- b) volba vhodnosti termínu (konec pololetí, konec školního roku, před prázdninami atd.)
- c) jednoduchá organizace (menší skupiny, malý počet žáků, nízký rozpočet na pomůcky)
- d) stimulace výuky vhodnými podkladovými materiály a pomůckami
- e) dbát velký důraz na závěrečnou prezentaci žáků

4.4.2 Žák

Aby byla splněna podmínka projektové metody, tak musí být do projektu zapojeni všichni žáci. Jde především o žáky, kteří při běžném frontálním vyučování propadají letargii a pasivitě. Úkolem učitele je tedy vhodné zařazení žáků do skupin, určení jejich rolí a vymezení jejich konkrétní práce integrované v práci kolektivní (velmi nevhodnou metodou je nechat žáky samotné organizovat sestavování skupin, neboť dochází k vytvoření nerovnoměrných skupin).

Nyní již k hlavním úkolům a činnostem žáka v rámci projektového vyučování:

- a) reflexe toho proč a co se učí

V případě toho, že žáci navrhnu projekt sami, tak se počítá s tím, že s učitelem předem proberou jeho význam a smysl. Pokud projekt zadává učitel nebo externí osoba, tak je jeho povinností smyslnost projektu žákům vysvětlit. Bazální pochopení smyslu, využití projektu a jeho praktičnosti se tak odráží na přístupu žáků.

b) autoregulace

Úkolem žáka je provádět činnosti, které přímo souvisí s jeho vlastní aktivitou. Jedná se především o plánování, řešení, zpracovávání a prezentování výsledků. Samostatné vyhledávání a práce s informacemi. Individuální získávání nových vědomostí, zkušeností a dovedností.

c) účast na projektu od jeho příprav přes realizaci až po závěrečné hodnocení

Velmi důležitý pro průběh projektu je jeho zvnitřnění žákem. Velmi kvalitní očekávané výstupy dosahují právě projekty, které jsou navrženy sami žáky. Žák sám o sobě by měl mít pocit, že se sám aktivně podílí na formaci projektu a má přímý vliv na jeho následnou kontinuitu.

d) komunikace a kooperace

V průběhu realizace projektu by mělo u žáků docházet k získávání poznatků vlastním prožíváním, což by se mělo pozitivně reflektovat na jejich vztahu ke škole, učitelům, spolužákům a v neposlední řadě k celému výchovně vzdělávacímu procesu. Žáci by měli využít i schopnosti, které nebyli možné uplatnit v rámci běžné frontální výuky. Jde především o rozvoj komunikace a jisté schopnosti diplomacie při stylu kooperativního učení.

e) hodnocení a sebehodnocení

Pod nepřímým vedením pedagoga by se měl žák naučit hodnocení nejen ostatní, ale také hodnocení sama sebe. Žák tak získává zdravou sebedůvěru a je schopen přiměřené autoreflexe. Pro zachování dobré atmosféry ve skupině by měl žák sdělovat a přijímat kritiku asertivním způsobem.

4.4.3 Obsah učiva a průběh vzdělávání

Obsah projektu je vázán na učivo konkrétních předmětů. Projekt se může vztahovat k jednomu nebo k variaci předmětů. Projekt může vycházet z jednoho většího tematického celku, avšak mnohem častěji se lze setkat s projekty, které se opírají o komplexnější vědomosti a dovednosti.

Vazba projektu na učivo daného předmětu však nemusí být hned zřejmá. Projekt může sledovat a rozvíjet výchovné cíle (např. rozvoj hodnotové orientace žáků, sociálních a občanských kompetencí atd.). Vědomostní složka je v těchto projektech druhotného charakteru. Jsou to projekty společenského charakteru, projekty na stmelování kolektivu, projekty na prevenci sociálně patologických jevů, projekty na rozvoj sociálně komunikativních dovedností atd.

Z charakteru projektového vyučování vyplývá, že projekty mají za úkol rozvíjet především kompetence žáků a to zejména dovednost aplikace osvojených dovedností, získávání informací a jejich praktické využití. Proto by mělo být při zvolení projektového vyučování zváženo, které klíčové kompetence bude projekt rozvíjet a jaké budou výsledky vzdělávání v jednotlivých vyučovacích předmětech. Průběh vzdělávání je zohledněn především ve vhodnosti náročnosti projektu a jeho adekvátní zařazení do jednotlivých ročníků nebo pololetí.

4.4.4 Prostředí

Projektové vyučování se nejčastěji realizuje v kmenové třídě nebo ve specializované učebně. Pokud by však byli adekvátní možnosti, tak by bylo vhodné přesáhnout rámec školní výuky a projekt implementovat do reálného prostředí (např. úřad, sportovní klub, firma, atd.).

(Jezberová, 2011)

5 PROJEKT ETNICKÉ A NÁRODNOSTNÍ MENŠINY V ČR

5.1 Příprava projektu

Název projektu: Etnické a národnostní menšiny v ČR

Autor: Dalibor Suk

Škola: Základní škola a mateřská škola Roudnice nad Labem, Školní 1803 413 01

Roudnice nad Labem | tel.: 416 831 569 | e-mail: vedeni@zsskolni-rce.cz | web:

www.zsskolni-rce.cz

Uplatnění projektu

Obor vzdělání: bez omezení

Stupeň: druhý a třetí

Ročník: 6-9. třída, 1-4 ročník střední školy

Oblasti vzdělávání: zeměpis (zeměpisné znalosti z oblasti humánní geografie), dějepis (historické znalosti), občanská výchova (znalosti z průřezového tématu multikulturní výchova, znalosti z oblasti etnik, mezinárodní spolupráce, interkulturní rozdíly, komunikace, základní znalosti z oblasti sociologie), ICT (znalosti práce s vyhledávacími servery, orientace na webu, třídění informací), výtvarná/pracovní výchova (práce s temperovými barvy, vystřihávání nůžkami, uspořádání rozvržení na papíru o větším rozměru)

Mezipředmětové vztahy: občanská výchova, zeměpis, dějepis, Informatika a výpočetní technika, pracovní výchova, výtvarná výchova

Cíle projektu

- Motivace žáků k zájmu o problematiku národnostních a etnických menšin na území České republiky
- Rozvoj dovedností, vědomostí a schopností žáků v problematice multikulturality v kontextu mezipředmětových vztahů
- Získání, zpracování a prezentování informací na zadané téma
- Aplikace odborné terminologie
- Využití znalostí v širších souvislostech
- Rozšíření vědomostí v oblasti národnostních a etnických menšin v České republice, zachování informací a jejich předání
- Schopnost řízené diskuze a spolupráce
- Vyvození závěrů a jejich prezentace

Anotace:

Projekt bude zpracován v rámci několika skupin, které budou o počtu minimálně čtyřech až šesti žáků. Žáci nejprve individuálně získají informace o přiděleném etniku či národnosti, tyto informace mezi sebou ověří a vyvodí z nich společné závěry, které přenesou do společné kolektivní práce. Výsledkem by měl být zpracovaný projekt, který ponese nosné informace v zadané problematice a žáci budou schopni tyto výsledky prezentovat a obhájit před třídou.

Klíčová slova:

Etnická menšina, národnostní menšina, počet obyvatel, náboženství, státní zřízení, historie, přistěhovalectví

Typ projektu:

Délka realizace: krátkodobý projekt (jednodenní až dvojdenní v rozsahu 6-12 vyučovacích hodin)

Dle počtu zúčastněných: jednotřídní projekt

Dle místa realizace: kmenová třída, ICT učebna, učebna výtvarné výchovy

Předpokládané výukové metody:

metoda slovní: rozhovor, diskuze, vlastní prezentace

metoda názorně demonstrační: prezentace činností

metoda praktická: grafické a výtvarné činnosti

Výstupy projektu:

Teoretický: projekt je zpracovaný na velkém archu papíru a je vyvěšen na nástěnce

Praktický: žáci prezentují svůj závěrečný výstup před třídou

Obsah projektu:

Řešení projektu probíhá podle zpracovaného plánu

1. Zadání tématu
2. Rozdělení do skupin

3. Individuální práce
4. Kolektivní spolupráce
5. Teoretická realizace projektu
6. Praktické předvedení projektu

Realizace a organizační zajištění projektu:

1. Vytvoření zadání projektu
2. Navázání spolupráce s ředitelem školy
3. Spolupráce s třídním učitelem dané třídy
4. Konzultace s učiteli občanské výchovy, zeměpisu, dějepisu, ICT, výtvarné/pracovní výchovy
5. Zajištění pomůcek
6. Zajištění místa, kde se bude projekt realizovat

Pomůcky:

Temperové barvy, velké archy papíru, fixy, lepidlo, nůžky

Vyhodnocení výsledků a hodnocení žáků:

Kritéria hodnocení jsou stanovena předem a budou žákům sdělena. Mezi kritéria hodnocení patří výsledky celé skupiny, originalita zpracování úkolu, obsah, nové informace, osobní přínos, závěrečná prezentace projektu, přehlednost projektu a jeho grafické zpracování.

Při hodnocení jedince bude hodnocena především jeho aktivita a přínos pro celkový výsledek skupiny. Budou přidělovány určité body, které budou převedeny do klasifikační stupnice.

Závěrečného vyhodnocení projektu se zúčastní všichni žáci, kteří se na projektu podíleli. Projekt bude nejdříve posouzen samotnými žáky, kteří budou reflektovat, to co se povedlo a to co se povedlo méně, co nového se naučili, jak jsou se svojí prací spokojeni a co by sami v projektu změnili. Poté je projekt posouzen jednotlivými učiteli, kteří vyzvednou kladné stránky, upozorní na rezervy a doporučí možnosti zlepšení. Hodnocení žáků bude provedeno nejen skupinově, ale také individuálně. Bude provedeno sebehodnocení skupin a vzájemné hodnocení skupin mezi sebou po závěrečné prezentaci projektu.

Použitá literatura a jiné zdroje:

Školní atlas světa. 3. vyd. Redaktor Jan Ptáček. Praha: Kartografie Praha, 2011. ISBN 978-807-3930-745.

VACULÍK, Jaroslav. *České menšiny v Evropě a ve světě*. 1. vyd. Praha: Libri, 2009, 319 p. ISBN 80-727-7397-6.

Přílohy a poznámky:

Podíl žáků na organizaci projektu

Žáci by neměli zasahovat do rozřazování do skupin, neboť by mohlo docházet k tomu, že skupiny budou nevyrovnané a interakce společně se spoluprací bude probíhat pouze mezi některými členy skupiny.

Závěrečná anketa

Pro učitele začínající s projekty je vhodné zařazení závěrečné malé ankety, kde bude reflektována práce učitele a možnosti zlepšení nebo doplnění projektu.

Rozvoj klíčových kompetencí:

Tento projekt je zaměřen tak, aby rozvinul všechny klíčové kompetence, a to jsou:

- Kompetence k učení
- Kompetence k řešení problémů
- Kompetence komunikativní
- Kompetence sociální a personální
- Kompetence občanské
- Kompetence pracovní

Zapojení průřezových témat:

Projekt je primárně zaměřen na průřezové téma multikulturní výchova. Avšak dochází i k inkluzi průřezového tématu mediální výchova, výchova k myšlení evropských a globálních souvislostech, k osobnostní a sociální výchově a k výchově demokratického občana.

Reflexe projektu:

Kromě odborných kompetencí získávají žáci při řešení projektu rovněž celou řadu klíčových kompetencí v rovině vědomostí, dovedností a postojů. Kompetence využívání ICT a pracovat s informacemi se rozvíjí především při vyhledávání, zpracovávání a

přípravě prezentace informací o knižně neuvedených faktech. Personální a sociální kompetence budou rozvíjeny především při týmové spolupráci, společném plánování a plnění aktivit spojených se samotnou realizací projektu. Práce ve skupinách rozvíjí komunikativní kompetence. Projekt výrazně přispívá k integraci průřezového tématu multikulturní výchova.

Komentář:

Projekt může být různě modifikován a přizpůsobován specifikům současného dění v České republice.

5.2 Realizace projektu

5.2.1 Podmínky nutné k zajištění projektu

Zajištění konání projektu:

Projekt je optimální pro realizaci na druhém stupni základní školy. Vzhledem k tomu, že autor na ZŠ Školní v Roudnici nad Labem již dvakrát vykonával pracovní poměr na dobu určitou, tak navázal spolupráci právě s touto školou. Panu zástupci ředitele bylo představeno zadání projektu a jeho nástin realizace v praxi. Zástupce ředitele projekt zaujal a umožnil autorovi konzultaci s třídním učitelem třídy 7.B.. Třídní učitel neměl s realizací projektu žádný problém a tak byl jednodenní projekt schválen a domluven na přesné datum.

Největší překážkou při domlouvání o poskytování fotografií při realizaci projektu, které jsou pro samotný projekt stěžejní. Všichni žáci z dané třídy však měli podepsaný souhlas svými zákonnými zástupci k fotografování a použití fotek v interních potřebách

školy. Z tohoto důvodu nebude tato diplomová práce volně přístupná online, aby nedošlo k porušení této dohody.

Zajištění prostor pro realizaci projektu:

Projekt se bude z hlavní části v kmenové třídě 7.B, kde jsou realizovány hodiny výtvarné a pracovní výchovy, což bude výhodou pro finální dokončování projektu. Na první dvě vyučovací hodiny byla zajištěna učebna informační a výpočetní techniky, kde je možnost barevného tisku.

Zajištění pomůcek:

Projekt není nikterak finančně ani materiálně náročný. Materiál, který investuje škola, jsou pouze velké archy papíru, na které bude projekt zhotoven. Ostatní pomůcky jsou žáci povinni nosit na pracovní a výtvarné vyučování. Žákům však bude pro jistotu ještě v předstihu zdůrazněno, jaké materiály a pomůcky si mají na projekt obstarat.

5.2.2 Způsob prezentace projektu a jeho hodnocení

Ještě před započítím projektu bude žákům sděleno, jaké jsou kritéria hodnocení. Tj. výsledky celé skupiny, originalita zpracování úkolu, obsah, nové informace, osobní přínos, závěrečná prezentace projektu, přehlednost projektu a jeho grafické zpracování. Při hodnocení jedince samostatně, pak bude hodnocena především jeho aktivita a přínos pro celkový výsledek skupiny. Budou přidělovány určité body, které budou převedeny do klasifikační stupnice.

Hodnocení bude provedeno pouze autorem projektu a přidělené hodnocení bude konzultováno s pozorovatelem projektu, což je paní Mgr. Suková.

5.2.3 Průběh podle předem stanoveného plánu

Harmonogram plnění projektu probíhal tímto způsobem:

1. Seznámení žáků s projektem: Žákům bylo sděleno, jaký je název projektu, co je jeho obsahem a cílem. Žáci byli nejdříve rozděleni vedoucím projektu do čtyř skupin po 5 lidech. Vzhledem k tomu, že vedoucí projektu znal schopnosti, dovednosti a možnosti žáků ze svého předchozího působení, tak se snažil, aby skupiny byly co nejvíce rovnocenné.
2. Prvním úkolem skupin bylo rozvržení spolupráce uvnitř skupiny. Každé skupině byla přidělena jedna etnická, či národnostní skupina, o které měli žáci zjistit základní geografické a historické informace o této minoritě a dále bylo stanoveno, aby žáci zjistili informace o jednom jejich slavném sportovci a o jednom důležitém politikovi a také grafické zprostředkování vlajky, která danou menšinu reprezentuje. Rozvržení uvnitř skupiny nechal vedoucí projektu pouze na žácích. Žáky však informoval o tom, že na zjištění těchto informací mají pouze dvě vyučovací hodiny v učebně informatiky a výpočetní techniky (viz obr. č. 2 a 3), kde byla mimo jiné volně k dispozici barevná tiskárna a odborná literatura týkající se této problematiky. Bylo pouze na osobní motivaci žáků, jaké médium si vyberou na získávání zadaných informací.

Obr. č. 2 – Žáci získávají informace v učebně ICT

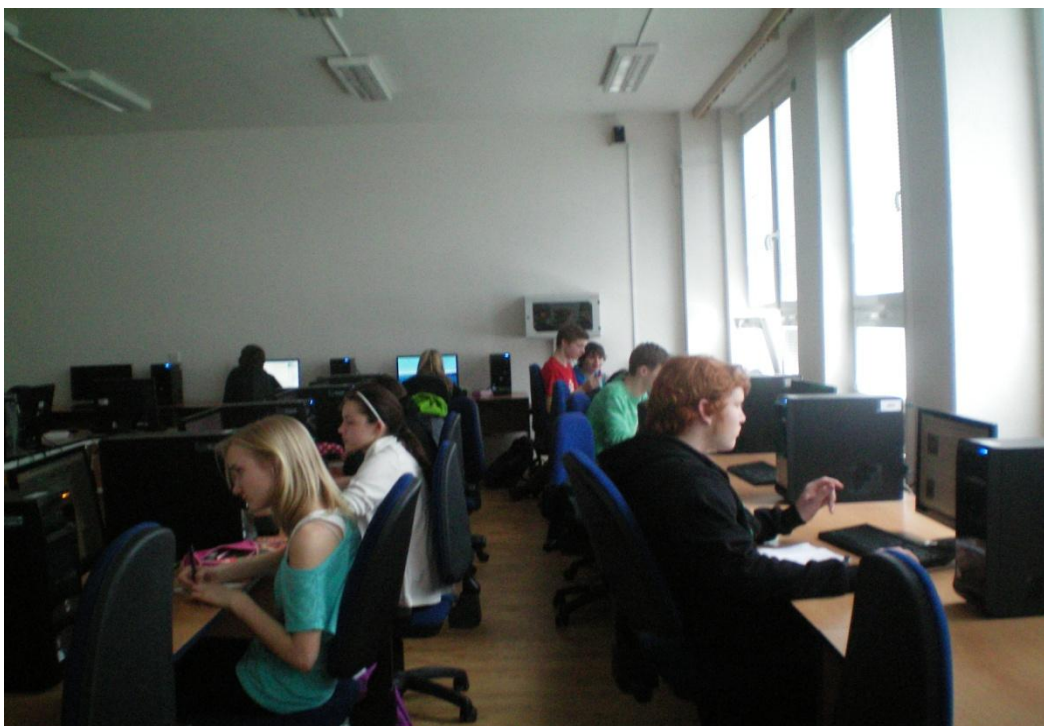

foto: Dalibor Suk

Obr. č. 3 – Žáci získávají informace v učebně ICT

foto: Dalibor Suk

3. Žáci se s poznamenanými informacemi vrátili do své kmenové třídy. Zde informace, které získali individuálně, posuzují uvnitř skupiny a třídí je dle důležitosti a relevantnosti. Při konsenzu v rámci skupiny zapisují ty nejdůležitější informace na arch papíru (viz obr. č. 4-6), kde je pouze na jejich pojetí, jakým systém tyto informace uspořádají. Důležité však je, aby na projektu byly zachyceny nejen informace, ale také grafické zpracování vlajek a obrázky, které si žáci vytiskli na tiskárně. V této části docházelo k největší komunikativní a pracovní interakci za celou dobu projektu. Žáci mezi sebou debatovali o rozvržení projektu a relevantnosti informací, které posbírali. Vedoucí projektu nemusel do utváření projektu zasahovat, neboť žáci vždy došli k rozumnému konsenzu.

Obr. č. 4 – Žáci graficky zpracovávají vlajky

foto: Dalibor Suk

Obr. č. 5 – Žáci zapisují informace na arch papíru

foto: Dalibor Suk

Obr. č. 6 – Žáci zapisují informace na arch papíru

foto: Dalibor Suk

5.3 Prezentace výstupu z projektu

Žáci mezi sebou zvolili jednoho mluvčího, který prezentoval projekt před třídou (viz obr. č. 7-10). Společně s mluvčím se domluvili, které informace by měl zmínit a jakým způsobem projekt představit.

Obr. č. 7 – Prezentace skupiny č. 1

foto: Dalibor Suk

Obr. č. 8 – Prezentace skupiny č. 2

foto: Dalibor Suk

Obr. č. 9 – Prezentace skupiny č. 3

foto: Dalibor Suk

Obr. č. 10 – Prezentace skupiny č. 4

foto: Dalibor Suk

5.4 Hodnocení projektu

5.4.1 Hodnocení vedoucím projektu

Projekt byl všemi skupinami nad očekávání zpracován na velmi kvalitní úrovni. Zaznamenaná data byla přesná a podstatná. Grafická úroveň projektů přesahovala úroveň 7. třídy základní školy (viz. obr. č. 11-14).

Spolupráce uvnitř skupiny probíhala bezproblémově a žáci si velmi dobře přerozdělili své interní role. Nečinnost některých žáků byla pouze krátkodobá a zásahy vedoucím do projektu byli minimální. Aktivita žáků byla výrazně vyšší, než v klasickém vyučování a projekt přinesl vyšší činnost žáků, kteří bývají v jiných hodinách pasivní. Do popředí se dostali i ti žáci, kteří v běžných vyučovacích předmětech nevynikají a patří do podprůměru. Práce s počítačem, či výtvarná činnost umožnila žákům projevit své skryté schopnosti, které v běžném vyučování zůstávali skryté. Některé projekty jsou si velmi podobné, avšak příčina není třeba hledat v kopírování práce ostatních projektů, ale v dobře popsaném zadání.

Hotové projekty splnili zadání a všechny byly označeny výbornou známkou. Individuální aktivita byla téměř bezproblémová a vždy směřovala k celkovému úspěchu skupiny. Po konzultaci s pozorovatelem projektu Mgr. Sukovou došlo ke konsenzu ocenit všechny žáky známkou výbornou tj. jedničkou z občanské výchovy, která byla na úrovni čtvrtletní práce.

Zhotovené projekty byly vyvěšeny na chodbě školy (viz. obr. č. 15 a 16), což bylo důležité pro žáky, aby viděli, že jejich projekty po zhotovení nebudou ztraceny nebo někde založeny. Jejich práci tak uvidí nejen jejich spolužáci z ostatních tříd, ale také učitelé a rodiče. Tím byla zajištěna udržitelnost projektu, která byla v zadání práce.

Z hlediska osobního hodnocení vedoucího byl projekt úspěšný a další zákroky do jeho zadání nejsou třeba.

Obr. č. 11 – Projekt č. 1

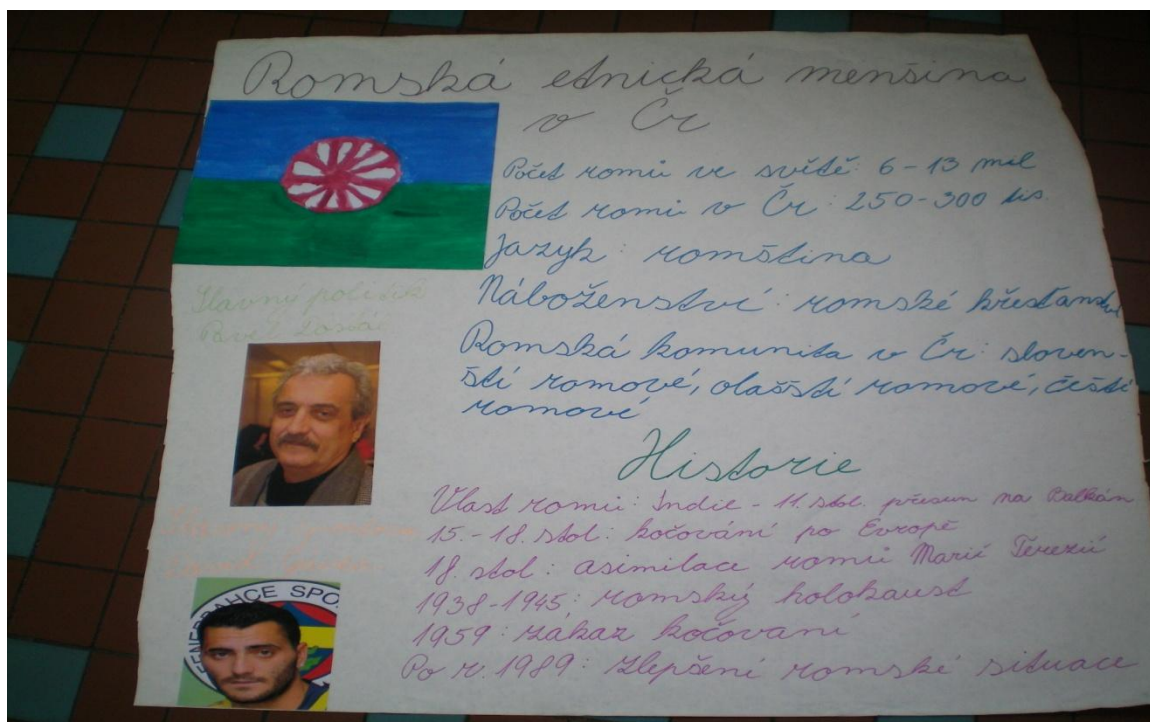

foto: Dalibor Suk

Obr. č. 12 – Projekt č. 2

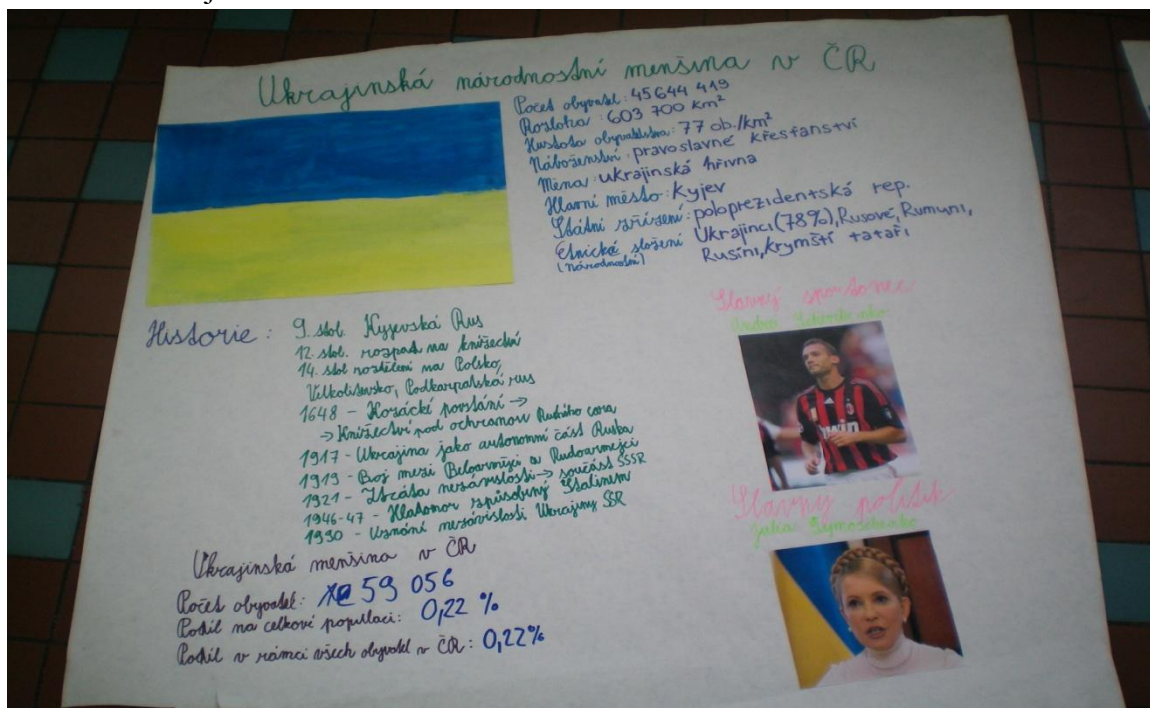

foto: Dalibor Suk

Obr. č. 13 – Projekt č. 3

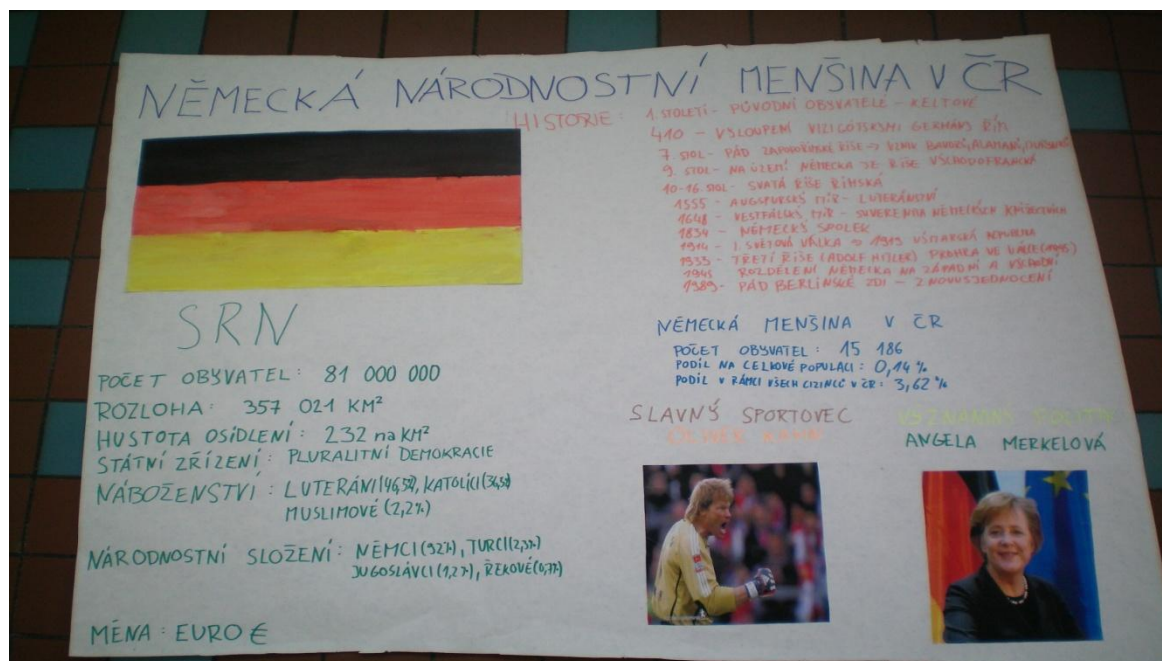

foto: Dalibor Suk

Obr. č. 14 – Projekt č. 4

foto: Dalibor Suk

Obr. č. 15 – Vyvěšení projektů na školní chodbě

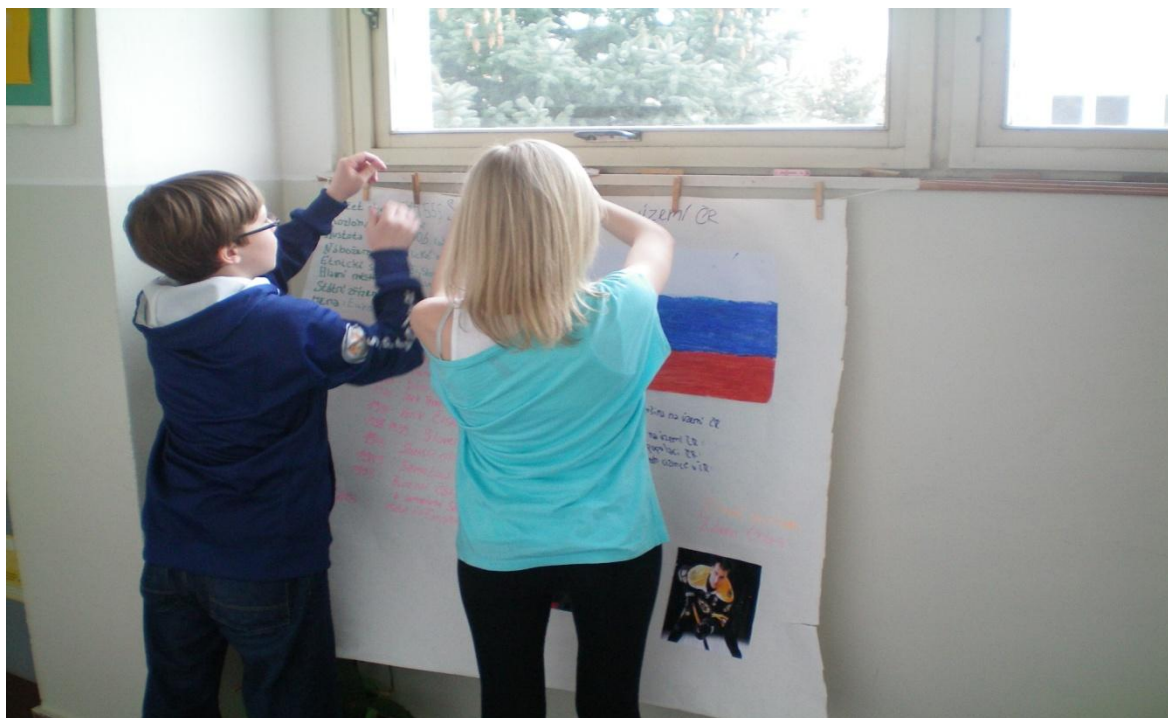

foto: Dalibor Suk

Obr. č. 16 – Výstava projektů na školní chodbě

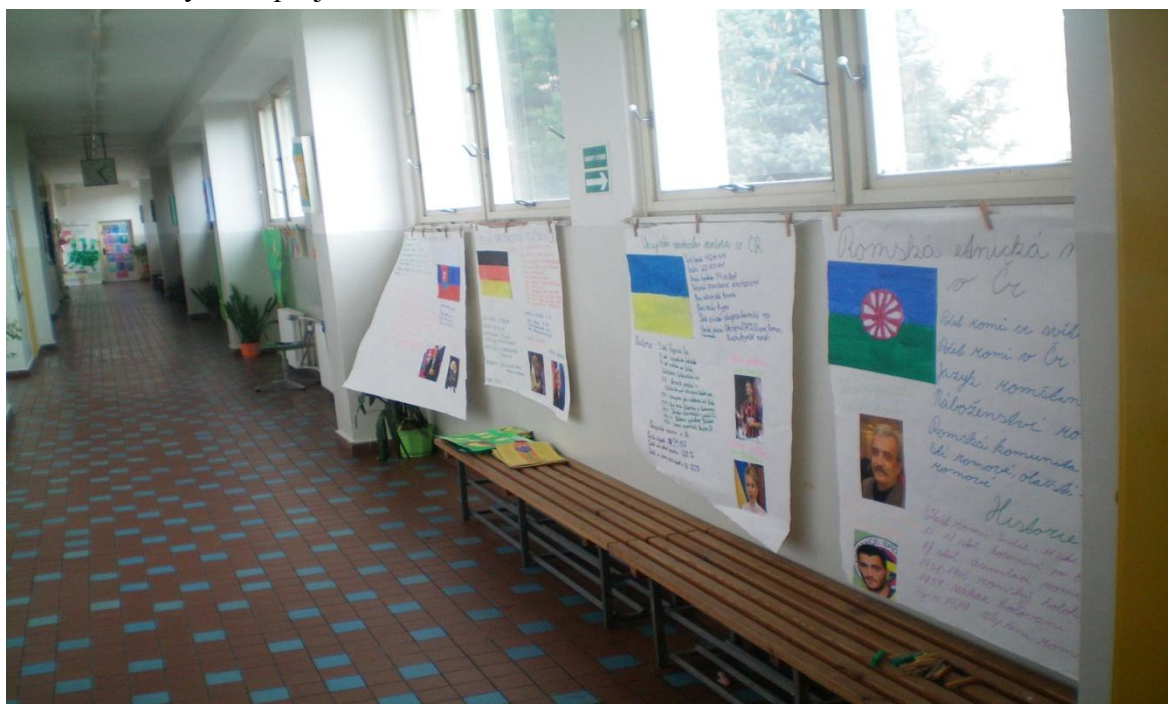

foto: Dalibor Suk

5.4.2 Hodnocení projektu žáky

Prvotní odezva na projekt byla od žáků velmi pozitivní. Již při samotné práci na projektu, bylo na žácích vidět, že je práce baví a jsou svévolně aktivní. Avšak pro zajištění objektivního hodnocení je nutnost anonymního hodnocení, aby se žáci nebáli svůj názor dát najevo. Díky vstřícnosti zástupce ředitele byla vedoucímu projektu s týdenním odstupem poskytnuta možnost jedné hodiny ICT, kde předal žákům online anonymní anketu, týkající se právě proběhnutého projektu.

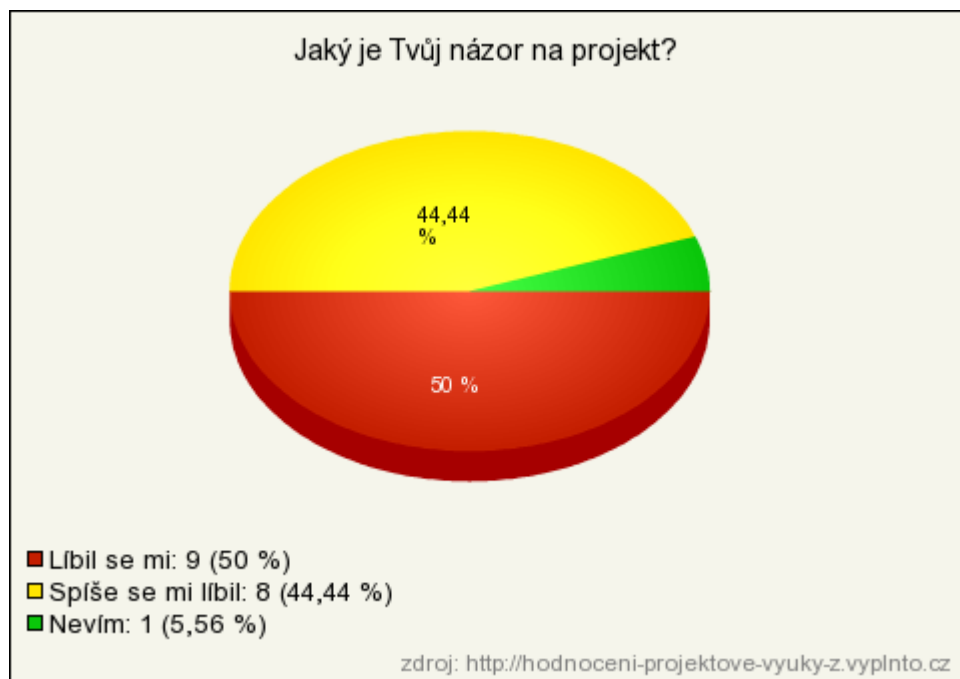
Anketa byla sestavena na serveru specializovaném na tvorbu online dotazníků – www.vyplnto.cz. Zúčastnilo se všech 18 žáků, kteří na projektu pracovali. Anketa se skládala z 6 otázek, z nichž 5 otázek bylo uzavřeného typu a 1 polouzavřeného typu. Průměrná délka vyplnění dokumentu činila 3 minuty a 25 vteřin. Šetření probíhalo dne 15. 4. 2013 a celková délka průzkumu byla jedna hodina. Server www.vyplnto.cz automaticky zpracoval a vyhodnotil výsledky, které jsou dostupné online <http://hodnoceni-projektove-vyuky-z.vyplnto.cz>.

Graf č. 1

První otázka se týkala porozumění zadání projektu. Šesti žákům bylo zadání jasné, 11 žáků zadání projektu spíše rozuměli. Pouze jediný žák měl spíše problémy s pochopením zadání projektu. Nenašel se žák, kterému by zadání bylo zcela nesrozumitelné. Z výsledků této otázky lze vyvodit, že drtivá většina žáků zadání rozuměla, avšak možná by bylo vhodné zadání ještě zjednodušit.

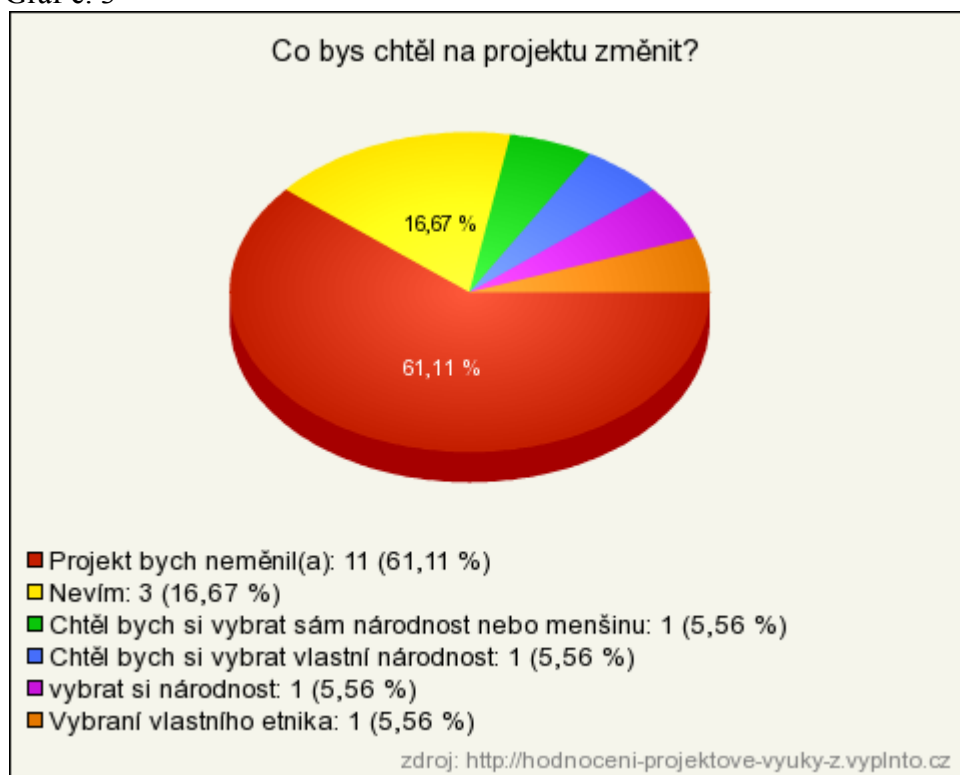
Graf č. 2

Projekt se setkal s velmi pozitivní odezvou. Z celkového počtu 18 žáků, kteří na projektu pracovali, zaujalo 17 pozitivní náhled na projekt. Pouze jeden žák nezaujal žádný názor. Negativní nebo spíše negativní reakce na projekt nebyly zaznamenány. Z této otázky lze vyvodit závěr, že projekt zaměřený na multikulturní výchovu se zdál žákům ZŠ Školní v Roudnici nad Labem zábavný.

Graf č. 3

Nadpoloviční většina žáků (11) by nechala projekt ve stávající podobě. tři žáci by zřejmě nějakou změnu na projektu vyžadovali, ale nejsou schopni jí vyjádřit. Čtyři žáci zaujali podobný názor, kdy by chtěla mít vliv na výběr národnosti, či etnické menšiny. Tato informace je velmi zajímavá. Ještě před zadáním projektu o ní přemýšlel vedoucí projektu, zda nenechat na svobodné volbě žáků, aby si sami vybrali národnostní či etnickou minoritu. Z důvodu časové tísně však od tohoto návrhu ustoupil. Vzhledem k tomu, že projekt probíhal bez časových prodlev a byl dokončen v hodinovém předstihu, tak by možnost vybrání si dané národnosti či etnické menšiny mohlo být ponecháno žákům. Avšak zůstává otázkou, zda by nedošlo k případným komplikacím při tomto výběru.

Graf č. 4

Aktivních žáků při projektu bylo 7 a spíše aktivních také. Pouze 4 žáci byli při projektu spíše pasivních a přenechali iniciativu ostatním. Ačkoliv se vedoucí projektu snažil, aby byli do činnosti zapojeni všichni, tak nebyl možné každého jedince aktivovat individuálně.

Graf č. 5

Nejoblíbenější činností žáků bylo vyhledávání informací. Nejméně oblíbenou pak byla prezentace projektu před třídou. Ostatní činnosti byli přibližně na podobné hranici oblíbenosti.

Graf č. 6

Z této otázky lze vyvodit to, že na většině žáků (15) zanechal projekt pozitivní dojem. A je dobrou zprávou, že podobných projektů se žáci chtějí v blízké budoucnosti účastnit. Nenašel se žádný žák, kterého by projekt poznamenal tak, že už by se nikdy nechtěl projektového vyučování účastnit.

ZÁVĚR

Předkládaná diplomová práce přináší analýzu průřezového tématu multikulturní výchova. V práci je popsáno, jakým způsobem multikulturní výchova v základním vzdělávání umožňuje žákům seznamovat se s rozmanitostí různých kultur, jejich tradicemi a hodnotami. Na základě této rozmanitosti si pak žáci mohou lépe uvědomit svoji vlastní kulturní identitu, tradice a hodnoty. Multikulturní výchova zprostředkovává poznání vlastního kulturního zakotvení a porozumění odlišným kulturám. Rozvíjí smysl pro spravedlnost, solidaritu a toleranci, vede k chápání a respektování neustále se zvyšující sociokulturní rozmanitosti. Pro bližší pochopení souvislostí je zde stručně popsána kurikulární reforma a její základní dokumenty tj. Rámcový vzdělávací program a zejména Školní vzdělávací program, který umožňuje školám větší množství integrace nových vzdělávacích metod a forem.

Jednou z těchto forem je právě projektové vyučování, které nabízí žákům rozvoj mnoha klíčových kompetencí zároveň. Obliba projektové výuky pramení právě z toho, že tato metoda umožňuje překlenout roztříštěnost poznatků a častou odtrženost výuky od reality života.

Spojením projektového vyučování a multikulturní výchovy by mělo v žácích zakořenit toleranci a respekt k příslušníkům jiných národnostních, náboženských či etnických skupin.

Projekt probíhal na druhém stupni ZŠ Školní v Roudnici nad Labem v 7. třídě. Zapojení žáků bylo na velmi vysoké úrovni a jejich spolupráce ve skupině byla bezproblémová. Výsledné projekty byly, jak po stránce formální, tak po stránce grafické zpracovány velmi kvalitně. Ze zpětné vazby od žáků bylo poznat, že žákům se projekt líbil a mají motivaci se účastnit na podobných projektech.

Z kladného přijetí projektu žáky lze usuzovat, že projekt by mohl probíhat podobně úspěšně i na jiných školách. Tím by byla zajištěna trvalá udržitelnost projektu

v budoucnosti. Velmi užitečné je nenásilné zařazení průřezového tématu multikulturní výchova, které je povinnou součástí Rámcového vzdělávacího programu.

POUŽITÉ ZDROJE

BARŠA, Pavel. Politická teorie multikulturalismu. 1. vyd. Brno: Centrum pro studium demokracie a kultury, 1999, 347 p. ISBN 80-859-5947-X.

BĚLECKÝ, Zdeněk. Klíčové kompetence v základním vzdělávání. 1. vyd. V Praze: Výzkumný ústav pedagogický, 2007, 75 s. ISBN 978-808-7000-076.

ČLOVĚK V TÍSNI. [online]. [cit. 2013-04-23]. Dostupné z: <http://peopleinneed.cz/>

GLOBEA. *Multikulturní centrum Praha* [online]. [cit. 2013-04-23]. Dostupné z: <http://www.tolerance.cz>

HLUČÍNOVÁ, Lucie. Klíčové kompetence v RVP ZV. [online]. 2005 [cit. 2013-04-07]. Dostupné z: <http://clanky.rvp.cz/clanek/c/Z/335/KLICOVE-KOMPETENCE-V-RVP-ZV.html/>

HOPF, Arnulf. Sociální pedagogika pro učitele: pomoc pro každý všední den ve škole. Praha: Univerzita Karlova v Praze - Pedagogická fakulta, 2001. 181 s. ISBN 80-7290-053-6.

HOUDKOVÁ, Simona. Rámcový vzdělávací program pro základní vzdělávání: Vzdělávací oblasti. [online]. 2008 [cit. 2013-04-07]. Dostupné z: <http://www.scio.cz/skoly/rvp/odstavec.asp?odstavecID=1180>

JEŘÁBEK, Jaroslav. Manuál pro tvorbu školních vzdělávacích programů v základním vzdělávání. V Praze: VÚP v Praze, 2005, 104 s. ISBN 80-870-0003-X

JEŘÁBEK, Jaroslav. Rámcový vzdělávací program pro základní vzdělávání: s přílohou upravující vzdělávání žáků s lehkým mentálním postižením [online]. Praha: Výzkumný ústav pedagogický v Praze, 2005, 126, 92 s. [cit. 2013-04-07]. ISBN 80-870-0002-1.

JEZBEROVÁ, Romana. Žákovské projekty: cesta ke kompetencím : příručka pro učitele středních odborných škol. Praha: Národní ústav pro vzdělávání, školské poradenské zařízení a zařízení pro další vzdělávání pedagogických pracovníků, 2011, 128 s. ISBN 978-808-6856-773.

Knihovny pro všechny: evropská strategie pro multikulturní vzdělávání (ESME) : manuál. Praha: Multikulturní centrum Praha, 2010, 47 s. ISBN 978-80-904161-6-1.

KOLEKTIV, [autorský tým Zdeňka Szebestová a. Průřezová témata ve výuce žáků odborných škol. Praha: Národní ústav pro vzdělávání, školské poradenské zařízení a zařízení pro další vzdělávání pedagogických pracovníků. ISBN 978-808-7063-392.

KRATOCHVÍLOVÁ, Jana. *Teorie a praxe projektové výuky*. 1. vyd. Brno: Masarykova univerzita, 2006, 160 s. ISBN 978-80-210-4142-4.

MŠMT. Školní vzdělávací program pro školy s ročníky pouze 1. stupně. Praha, 2009, 41 s. Dostupné z:

<https://www.google.cz/search?q=%C5%A0koln%C3%AD+vzd%C4%9Bl%C3%A1vac%C3%AD+program+pro+%C5%A1koly+s+ro%C4%8Dn%C3%ADky+pouze+1.+stupn%C4%9B&aq=f&oq=%C5%A0koln%C3%AD+vzd%C4%9Bl%C3%A1vac%C3%AD+program+pro+%C5%A1koly+s+ro%C4%8Dn%C3%ADky+pouze+1.+stupn%C4%9B&aqs=chrome.0.57.619j0&sourceid=chrome&ie=UTF-8>

ORBIS SCHOLAE [online]. Praha: Univerzita Karlova, 2010 [cit. 2013-04-07]. ISSN 1802-4637. Dostupné z: http://www.orbisscholae.cz/archiv/2010_03.pdf#page=37

PRŮCHA, Jan. Multikulturní výchova: příručka (nejen) pro učitele. 2., aktualiz. a rozš. vyd. Praha: Triton, 2011, 167 s. ISBN 978-807-3875-022.

PRŮCHA, Jan, Eliška WALTEROVÁ a Jiří MAREŠ. Pedagogický slovník. 4., aktualiz. vyd. Praha: Portál, 2003, 322 s. ISBN 80-717-8772-8.

Rámcový vzdělávací program. In: Wikipedia: the free encyclopedia [online]. San Francisco (CA): Wikimedia Foundation, 2001- [cit. 2013-04-10]. Dostupné z: http://cs.wikipedia.org/wiki/R%C3%A1mcov%C3%BD_vzd%C4%9Bl%C3%A1vac%C3%AD_program

SUK, Dalibor. Hodnocení projektové výuky na ZŠ Školní (výsledky průzkumu), 2013. Dostupné online na: <http://hodnoceni-projektove-vyuky-z.vyplnto.cz>.

SKALKOVÁ, Jarmila. Obecná didaktika: vyučovací proces, učivo a jeho výběr, metody, organizační formy vyučování. 2., rozš. a aktualiz. vyd., [V nakl. Grada] vyd. 1. Praha: Grada, 2007, 322 s. ISBN 978-80-247-1821-7.

ŠIŠKOVÁ, Tatjana. Ed. Výchova k toleranci a proti rasismu: [multikulturní výchova v praxi]. Vyd. 2., aktualiz. Praha: Portál, 2008. ISBN 80-736-7182-4.

VÁCLAVÍK, Vladimír. ÚSTAV PRIMÁRNÍ A PREPRIMÁRNÍ EDUKACE PEDAGOGICKÉ FAKULTY UNIVERZITY HRADEC KRÁLOVÉ. Otevřené vyučování [online]. [cit. 2013-04-07]. Dostupné z: <http://www.otevrene-vyucovani.cz/ov/>

VYŠŠÍ ODBORNÁ ŠKOLA, Obchodní akademie a Střední odborná škola EKONOM, o.p.s. *Multikulturní svět škol* [online]. [cit. 2013-04-23]. Dostupné z: <http://www.multikultura-skola.eu>

Vláda České republiky. VLÁDA ČR. [online]. [cit. 2013-04-09]. Dostupné z: <http://www.vlada.cz/cz/pracovni-a-poradni-organy-vlady/rnm/mensiny/narodnostni-mensiny-15935/>

Velký sociologický slovník: I. svazek A-O. Vyd. 1. Praha: Karolinum, 1996, 747 s. ISBN 80-718-4164-1.